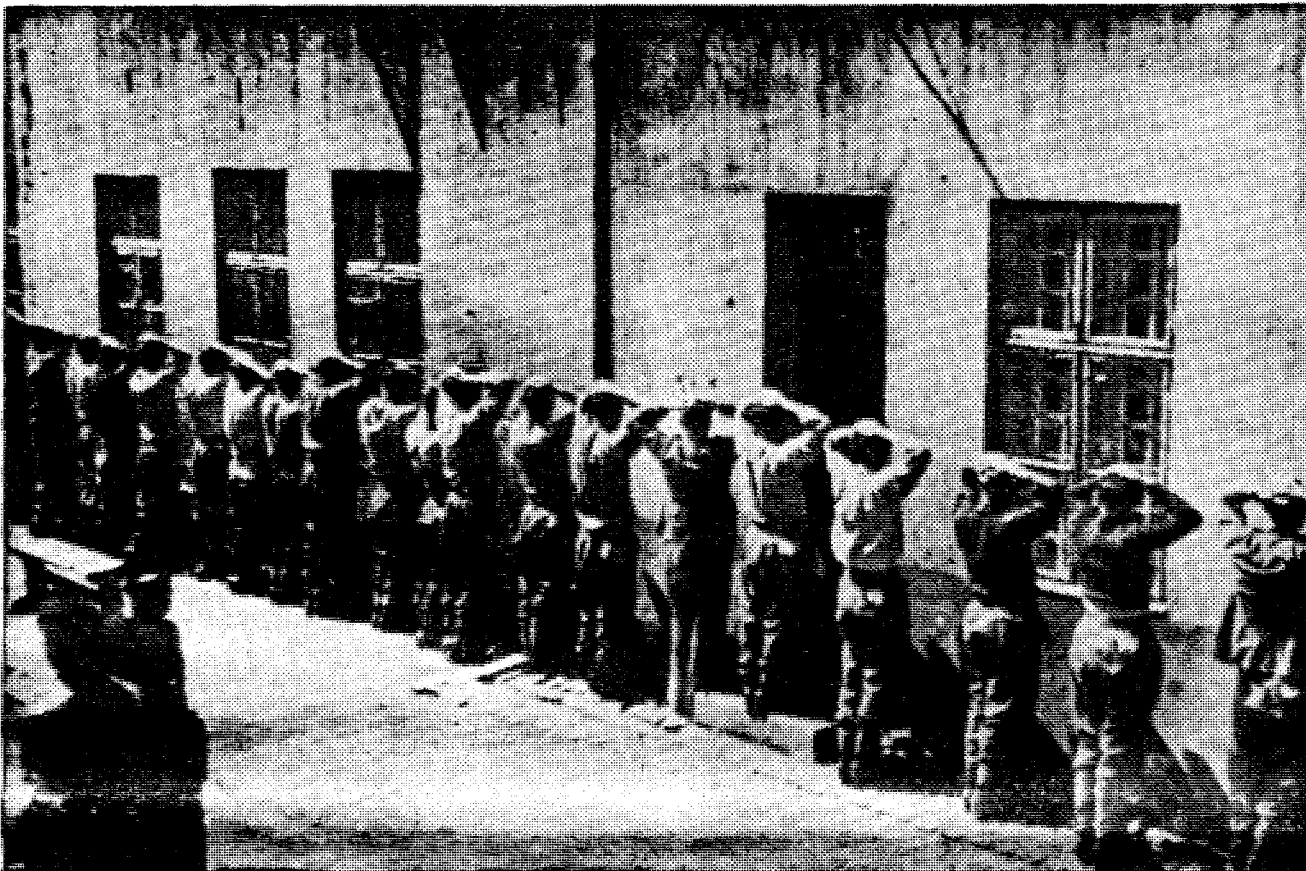

Fru Nora Arntzen
Nesbyen.

Løssalgpris 25 ¢
nr. 7 — 3. årg.
Lørdag 7. mai 1949

DET ER 4 ÅR SIDEN — —

Fra Akershus i maidagene 1945. Fangene ble stilt opp til veggen, og slik måtte de stå time etter time med hendene over hodet. Mange tålte ikke denne påkjenning og segnet om av utmattelse. Slik kom «freden og friheten» til Norge — for 4 år siden.

Det er i disse dager fire år siden tyskerne nedla kommandoen i det okkuperte Norge og uten sverdslag overlot den til The Allied Expeditionary Force, som foretok en symbolsk besettelse av landet. Der forelå allerede våren 1944 fullt utarbeidede planer for en besettelse av Norge. Hver detalj var utpenslet, fra den allierte overkommandos og kongens proklamasjoner til detaljer om hvorledes NS-folkene skulle behandles. Men det ble ikke bruk for dette store apparat.

Det var fredelige tilstande i det okkuperte Norge, tilstande som hadde vart siden overenskomsten i Trondheim 10. juni 1940, og de alliertes besettelse av landet var som å gå til dekket bord, med statsapparatet og det kommunale apparat i den skjønneste orden, med arbeidslivet og næringslivet i full gang. Det var knapt om mat her som f. eks. i England, det er sant, for de alliertes blokade var så fullstendig, at vi var henvist til å leve av det vi avlet selv og det

vi fikk fra Tyskland i bytte med våre egne produkter. Det var forøvrig et bytte som ved avslutningen av okkupasjonen i høy grad var i vår favør, og det er ennå ikke klarlagt hvorledes og hvorfor vi kunne få så meget av både korn og fett. Smått var det etter så mange års blokade, men vi klarte oss og det var hovedsaken. Etter konvensjonene var det nok vår plikt å sørge for mat til okkupasjonstroppene men det ble de som sørget for oss, selv om atskillig ble senket av de allierte.

Den 8. mai står som merkedagen for det store ombytte

Folket jublet over å bli kvitt den tyske jernhæl. Alle åndet fritt. Krigen var slutt. Nå kunne man tale høyløst og trykke nesten alt det man ville. Nå kunne man få varer vestenfra, både mat og klær og maskiner. Og det ble en jubel uten ende. Det var demokratiet som hadde seiret, sa de.

Midt i all denne jubelen, den-

Fra Vollan fengsel i maidagene 1945. Fangen er helt utmattet etter straffe-ekersis, men han må allikevel dukke ansiktet i kloakken.

ne utpylede gledesrus, braket så forfølgelsen av NS-folkene løs. Gjennom den årelange agitasjon fra lønnekamrene i London var der opparbeidet et ubendig hat mot dem, som styrte landets indre anliggender under okkupasjonen, og dette hat måtte ha sin utløsning. I kraft av hemmelige forordninger fra den regjering, som i farens stund lot oss i stikken, ble titusener av NS-folk arrestert i løpet av knapt 48 timer. De ble uten hensyn pakket sammen i fengslene og de tyske konsentrasjonsleire, og den såkalte hjemmefront ble gatens parlament. Den skare vokste som paddehatter, og plutselig så man tidligere tyskarbeidere og den slags folk, som drev svartebørs med tyskerne og de pengebeslattede nordmenn, rase omkring med armbind og maskinpistol. All deres oppdemmede brutalitet ble sluppet løs. NS-folkene, som uten tøffe på motstand lot seg arrestere, ble banket og sultet, og de satt i månedsvis avskåret fra enhver forbindelse med utenverdenen. Kommunistene jublet og kirker tordnet sin fordømmelse ut over de mælløse og forsvarsløse, som var tatt av skredet, og det var ikke ørens lyd å få for den som ville tale Roma midt imot.

Selve den allierte besettelse av landet kostet ikke en dråpe blod!

men når historien om NS-folkene engang skal skrives, vil der fortelle om mord på forsvarsløse, om fortvilelsens selvmord om terror og vold, om herjinger og tyverier, om alskens utskielser i frihetens navn. Der var en stygg prest som for omkring og talte om de lange knivers natt som var avverget. A nei, den kom, og den varer ennå. Der ble satt igang et rettsapparat uten hjemmel i norsk lov, der ble dømt etter provisoriske anordninger og mot norsk grunnlov. Korsfest, korsfest, det var massesugesjonens rop over hele landet. Og først nå — fire år etter — begynner den menige mann å spørre: Er dette den lovpriste friheten?

Fort. side 9

ERLING BJØRNSONS ARTIKKEL V I DAG! — Se side 5

Rettsstridig bistand.

Av høyesterettsadvokat Gustav Heber

III.

Det er temmelig innlysende at et territorium ikke i fem år er i en okkupasjonsmakts vold, uten at folket på dette territorium blir nødt til å yte okkupasjonsmakten bistand av forskjellig art. Vi skal se noe nærmere på arten av denne bistand.

Den 8. april 1940 kom der til Lillesand inn skibbrudne tyske soldater, som forklarte at de var på vei til Bergen for militært å besette byen. Likeoverfor dette faktum erklærte den daværende utenriksminister, at hans forstand stod stille. Det er meget beklagelig at vi hadde en utenriksminister hvis forstand i en slik situasjon stod stille, men vi kan ikke laste ham for at han ikke hadde mere vett enn det vår Herre hadde gitt ham. Det vi kan laste er de som har skaffet oss en slik utenriksminister. Det eneste, som for ham kan virke betriende er at han ikke skjente at Hitler hadde påbegynt et angrep på Norge. Hadde han skjunt det, ville han alarmert enten på sitt morsmål eller landsmål alle våre stridskrefter og spesielt våre kystbefestninger og mineutleggere. I så fall ville Mågers ha senket den tyske transportflåte. Odderøen ville ha skutt, før det var for sent. Agdenes og krigsskipene i Narvik ville ha gjort det samme og våre offiserer ville ikke ha sittet i Det militære samfunn og hørt på advokat Brøtters foredrag om korupsjonsforholdene i det gamle Rom.

Hva ble det så gjort med de skipbrudne tyske soldater i Lillesand? Ble de internert og sendt til en konsentrasjonsleir, hvis vi dengang hadde noen sådan, eller beholdt de sin fulle frihet, så de kunne slutte seg til de øvrige okkupasjonsstropper? Jeg savner helt kjennskap hertil. Det samme spørsmål oppstod også ved de skipbrudne fra Blücher. At nordmenn som deltok i redning av disse går inn under ordlyden i § 86 er utvilsomt, men da havets lov byder nordmenn å redde skipbrudne, enten de er venner eller fiender, er i et hvert fall slik redning ikke rettsstridig bistand, selv om det er utvilsomt at de reddede på grunn av unnlatt infernering sluttet seg til de tropper som fra Østfold rykket mot Oslo.

I de 5 år okkupasjonen varte har hver eneste norsk mann eller kvinne eller barn, som har deltatt i det produktive arbeid, ytet okkupasjonsmakten bistand. Det må føres særskilt bevis for at noe av denne bistand har vært rettsstridig som landsforræderi. Det er ikke nok å påstå at den har vært hva påtalemyndigheten finner på å kalle utilbørlig.

Det er temmelig innlysende at straffelovens § 86 retter sin trussel kun mot nordmenn, som har sin fulle frihet, og ikke mot nordmenn i fiendens vold. Paragraffen gir jo uttrykkelig unnåttelse for personer i fiendens vold, hvor disse må være bosittende i utlandet. At nordmenn kunne være i fiendens vold også her i landet, ligger helt utenfor det som paragraffen har ansett mulig eller sannsynlig. Den korrekte fortolkning av paragraffen vil derfor være, at den kun er rettet mot nordmenn, som har sin fulle frihet. Likevel er nordmenn i fiendens vold foreliggende det her et rettslig forrum, som man så etterpå har søkt å utfylle med rettsstridige landsforræderi-

ger. Det har lyktes påtalemyndigheten å få disse godkjent av Høyesterett, men selv Kongeriket Norges Høyesterett er ute av stand til å gjøre urett til rett, og hva som her er passert er derfor et veldig prestisjetap for nevnte domstol og de underordnede domstoler som har fulgt den på dens rettsstridige bane.

Når vår straffelov ingen regler har om hva som er straffbart eller rettsstridig også når Norge er okkupert av en fiende, er grunnen ganske enkelt den, at straffelovens forfattere har vært full på det rene med, at i den tid Norge måtte være okkupert av en fiende, ville det ikke være nordmenn, men fienden som etter folkeretten hadde å bestemme, hva som i dette tidsrum skulle være rettsstridig eller straffbart, og at de derfor har funnet det helt ønskelig å forsøke å utfylle et sådant eventuelt rettslig tomrum i konkurranse med okkupasjonsmakten.

Oslo 10. april 1949.

Gustav Heber.

Statsråd Ulrik Olsen vil tukte kommunene

Men han hadde sagt mere enn han ønsket skulle bli offentliggjort i avisene!

Vi gjengir etter dagspressen:

Farsund bystyre behandlet fredag for 4. gang spørsmålet om opprettning av et felles priskontor for Lyngdal sorenskriveri i Farsund.

Under debatten framkom varaordføreren, Finn Reinertsen, med en del opplysninger statsråd Ulrik Olsen hadde latt falle under konferansen med de ni ordførere i kommunaldepartementet i Oslo for en tid siden. Statsråden hadde i følge denne redegjørelse brukt sterke ord for å tvinge kommunene i kne. Han hadde bl. a. uttalt at han ikke manglet mot til å ta denne kampen med kommunene. Hvis de ikke bøyet seg for kravet om priskontrollkontor, var det mulig at fylkesmannen ville få beskjed om ikke å godkjenne kommunenes budsjett. De måtte også regne med at de kunne få sine statstilskudd til lærerlønninger inndratt. For de kommuner

som måtte ha tilskudd for å få sine budsjett til å balansere, kunne det bli tale om bare å få det aller nødvendigste for å holde det svivende.

Varaordfører Reinertsen framsatte forslag om at saken skulle behandles for lukkede dører. Statsråd Ulrik Olsen hadde nemlig sagt at man måtte være forsiktig med avisene. Forslaget ble nedvotert mot 4 st. Bystyret nektet å bøye seg for Ulrik Olsens departement. Bare A-partiets 4 mann ville være ydmyke.

Ulrik Olsen har som politiker i Kristiansund årelang praksis i å reise krav mot departementet. Og han har selv vært med å trosse departementet når dette ble funnet å være god lokalpolitikk. Noe særlig risiko tok han dog ikke. Han hadde mest lyst til å være føyelig. Det passet ham best.

Nå er han ved skjebnens ironi selv kommet på taburetten i departementet. Og de kommunale deputasjoner kommer og bukker for ham. Nå må han selv sitte og si nei til kravene. Og ikke nok med det. Når han ikke klarer å overbevise med argumenter må han prøve seg med makt — litt trusler til å begynne med. Og dette passer ham allerede meget godt. Men det er ikke noe godt tegn at han er redd avisene. Kanskje har han tenkt å være lur, skremme litt, lokke litt mere og arbeide mest bak kulissene. Det passer best for hans anlegg som gammel fraksjonspolitiker. Men det skal bli interessant å se Ulrik Olsen bruke tuktens ris på kommunene. Han er i egne øyne en meget, meget stor mann.

Aftenposten og Morgenbladet har vært sure. Men skrev disse konservative blad noen gang at fagforeningsmenn derfor hadde «gitt helt avkall på å bruke sitt vett og sin forstand»?

Vår politiske historie — og ikke minst Arbeiderpartiets historie — viser at Stortingets vedtak fra år til annet i høy grad har innbudt til motaksjoner.

Det mest illustrerende eksempel er det aktuelle tilfelle med Marcus Thrane. Det rettferdiggjør ikke Stortinget for 100 år tilbake at dets vedtak, som på en så skammelig måte forfulgte Marcus Thrane og andre, hadde folkets flertall bak seg dengang. Arbeiderpartiets egen kamp mot Stortinget gjennom disse år, har i dag gjort Marcus Thrane til en helgen. En hård og seig kamp, men den førte fram.

Men i vår opplyste tid er vel alt annerledes? Nå må vel alt stå vel til i Norge når selveste Marcus Thranes etterkommere har den politiske makt? De må vel ha lært hvordan storting og myndigheter ikke skal opptre?

Det sitter framleis stortingsmenn, valgt av folket. Det sitter framleis en ganske stor konservativ gruppe i tinget. Etterkommere av dem som fengslet og forfulgte Marcus Thrane. Men når det i dag blir tale om lover som kan bringe annerledes tenkende

Fort. side 11

Marcus Tranes grav til æreslunden

Et memento for politiske makthavere

«I de opprop som kommunistiske fagforeningsmenn har skrevet med påholden penn oppfordres det til kamp mot A-pakten! At demonstrasjonene altså skal forme seg som en protestaksjon mot den avgjørelse landets nasjonalforsamling har truffet i samsvar med folkets interesse og vilje. Dette er toppmålet av vrøvl og forløyethet. Og slikt går virkelig fagforeningsmenn med på. De har da gitt helt avkall på å bruke sitt vett og sin forstand.»

Dette er sitat, hentet fra en redaksjonell artikkel i «Arbeiderbladet» for 11. april i år.

Vi skal ikke komme inn på A-pakten og Arbeiderbladets stadige overfall på dem som tviler på denne pakts evne til å skape fred, men vi skal oppholde oss litt ved de prinsipielle synsmåter regjeringsorganet gir uttrykk for i sine betraktninger.

La oss altså slå fast at den nåværende regjerings hovedorgan helt offisielt hevder at det «er toppmålet av vrøvl og forløyethet» å være med i «en protestaksjon mot den avgjørelse landets nasjonalforsamling har truffet i samsvar med folkets interesse og vilje». Og så kommer det: «Og slikt går virkelig en fagforeningsmann med på. De har da gitt helt avkall på å bruke sitt vett og sin forstand.»

At disse meget sterke ord kommer like fra Arbeiderbladets innerste hjerte tviler vi ikke på.

På samme tid forteller «Arbeiderblad» med stolthet at Marcus Thrane's jordiske levninger med fly skal komme til Oslo for 1. mai å bisettes på æreslunden i Vår Frelsers Gravlund i Oslo.

Marcus Thrane er pioneren som ble fengslet i 1851 fordi han som redaktør skrev mot da lens makthavere og gav uttrykk for de sosialistiske ideer Arbeiderpartiet ble skapt på. Overensstemmende med gjeldende norsk lov ble Thrane i 1855 dømt til 4 års

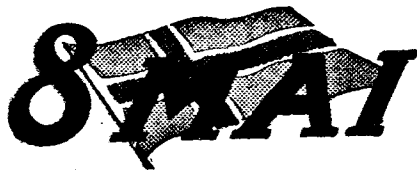
fengsel, og etter at han ble løslatt i 1858, lykkedes det ham ikke i løpet av 5 år å få eksistensgrunnlag i Norge hvorfor han måtte utvandre til Amerika. Der døde han temmelig forlatt av fedrelandet i 1890, for nå i 1949 å bli vist all mulig heder. Regjeringspartiet har selvsagt sin mening med det og.

Hvorfor ble Marcus Thrane fengslet, dømt og forfulgt mens han levte? Han ble det ifølge «den avgjørelse landets nasjonalforsamling hadde truffet i samsvar med folkets interesse og vilje». Myndighetene forfulgte ham, statsadvokat, domstoler og fengselsmyndigheter sto på rat. Ingen kunne hjelpe. For de som hadde makt, hadde rett. De mente at Thrane hadde «gitt helt avkall på å bruke sitt vett og sin forstand». De mente at Thranes artikler i Drammens Adresse i 1848 og Arbeider-Foreningens Blad i 1849 var «toppmålet av vrøvl og forløyethet».

De som hadde makta, gjorde hva de kunne for å slå ned dem som hadde et annet syn enn maktøverne.

Har Arbeiderpartiets folk aldri innlatt seg på protestaksjoner mot avgjørelser «landets nasjonalforsamling har truffet i samsvar med folkets interesse og vilje»?

Landets nasjonalforsamling — Stortingets flertall — har selvsagt alltid ment og hevdet at dets avgjørelser var overensstemmende med folkets interesse og vilje. Stortingsmennene er jo valgt av folket. Men i Stortingets arkiver finnes tonnvis av protest-resolusjoner — den gang det var borgerlige regjeringer. Og Arbeiderpartiets ledere har reist sine talerstoler like utafor stortingsbygningen og på store folkemøter slynget ut de verste anklager mot de avgjørelser Stortingets flertall dengang hadde truffet ifølge velgernes mandat. Ikke minst er protester kommet fra fagforeningsmenn.

Redaktør og utgiver
NILS VEKDAL

Telefon 1330

Kristiansund N. Box 41

Bladet utkommer 2 ganger i uka.

Abonnementspris
kr. 2,00 pr. kvartal.

De unge og fremtiden

Tilbake til samfunnet! Det er blitt et slagord i dag. Det gjelder NS-folkene, som på grunn av sin politiske innstilling er blitt dømt av det samme samfunn etter provisoriske og ulovlige anordninger. De dømmes av dem som la landet åpent for fiendeoverfall og som rømte for så på de seiren de maktets vinger å fly hjem til et velordnet samfunn for å holde rett over dem, som brakte landet frelst gjennom uværet.

Tilbake til samfunnet!, etter at maktthaverne har brakt umåtelige ulykker over det selv samme samfunn og direkte eller indirekte har rammet omlag en femtedel av befolkningen, begynner de nå å tenke på å tilveiebringe fredelige forhold i landet og å få ofrene for det blinde hat og den nådeløse hevn til å glemme.

Men hvorledes er det egentlig? Det kan gå an for bønder og fiskere, for faglærte håndens arbeidere og for de særlig begavede forretningsfolk. Imidlertid er det tusener av unge og eldre, som ser sin livsbane brutt og som må ta seg fram fra dag til dag, dels ved forsorgens og dels ved familien og venners hjelp.

De eldres skjebne er et kapittel for seg, men i dag skal vi tenke mest på de unge. De kommer ut av fangeleirene eter to — tre — fire års åndsforlatt opphold under sviktende administrasjon og full forakt for dem, som var satt til å vokte deres ferd i de lange avsondringsår. De er ribbet til skinn, har fått fengselspsykosen, ser med mistro på alt og alle, er blitt overfølsomme og stikker gjerne om hjørnet. For å få hus og mat tar de hvilkensomhelst jobb, som gir øyeblikkelig levemulighet. I kraft av vareknappheten setter de i gang småarbeider i husflid og småindustri, som kan gå noen måneder, kanskje år. Men det skaper ikke grunnlag for en varig eksistens, og så lever de fra hånd til munn og proletariseres etterhånden både mentalt og materielt.

Det er til dem, vi henvender oss i dag. Deres tilbakevenden til samfunnet må bli deres eget verk. De må ikke stole på de valne fingre, som politikernes bruker i sin regnekunst. De må heller ikke stole på noen varig hjelp fra de velmenende, som

Til Norsk Telegrambyrå!

Dette byrå har sendt landets dragspresse et telegram hvori det berettes om en hemmelig organisasjon av nazister med bl. a. generalkonsul Harsem i ledelsen.

Vi går ut fra at det i dette tilfelle siktes til det samarbeide som er innledet mellom enkeltpersoner utover hele landet til ivaretagelse av felles interesser, økonomiske og kulturelle, for å gjenopprette de skader «lands- svikoppjøret» har forvoldt i titusener av hjem. Dette samarbeide er ingen hemmelighet. Det ble landsomfattende etter et møte i Trondheim i februar 1949. Dette møte er i intervju form omtalt av generalkonsul Harsem i «Vårt Land» nr. 87 for 13. april d. å. N.T.B. kan vel ikke betegne det som har stått i «V. L.» som hemmelig?

Dette arbeide har intet politisk preg og drives av folk fra de fleste politiske partier. Arbeidet skal på ingen måte hemme-

ligholdes. Tvert imot. Opplysning skal ut til alle, og N.T.B. kan også få hjelpe til. Det er bare en betingelse som stilles og det er at byrået slutter å lyve på folk. N.T.B. påstår at arbeidet ledes av de «farligste» nazister. Skjelsordet «nazist» trenger ingen forklaring, men vi ber om en forklaring på hva det menes med «de farligste». Vi antar det er en form for skammelig propaganda, hetskampanje. Byrået bør snarest innstille dette svineriet. Og hva mener byrået med tiraden: «Og det er rettet de voldsomste trusler mot dem som eventuelt måtte svikte.» Dette tyder på at byrået har hatt en grumset kilde. Det hele er ond-sinnet hjernespin. Vi forlanger herved bevisene på bordet. Inntil det blir gjort betegner vi tiraden som en djevelsk propagandølagn. N.T.B. bør søke opplysninger på rette hold til korrigering av de feilaktige opplysninger. Vi venter det skjer.

Bjørnson og Dagbladet

Da jeg leste Dagbladets hysteriske anføtelser fordi Erling Bjørnson ikke bare tillot seg å ha en mening, men endog hevde sine personlige meninger på trykk, måtte jeg minnes en tildragelse fra den tid jeg var kull- lemp og seilte på varmen. Vi lå til ankers på Amazonfloden, og tre mann sterk bestemte vi oss for egenhendig å høste en kokospalme. I utkanten av by

gjørne gir en øyeblikkelig håndsrekning. De må selv ta øyemål framover, og se bort fra den øyeblikkelige vinding. Enten de velger å bli her i landet, eller de vil søke seg et nytt fedreland, hvor fortidens skygger ikke når dem, må de skaffe seg faglig dyktighet i videste utstrekning. Den som kan et manuelt fag, står aldri fast, og da det overveiende flertall av dem, som det her er tale om, ligger over middelsnivået hva intelligens angår, vil de kunne hevde seg i konkurranse hvorsomhelst, samtidig som de også vil kunne få sin utdannelse på kortest mulig tid.

Vi vil derfor be de unge om å ta fatt. Søk råd hos de eldre og erfarne, og er det nødvendig, så gå til fagledere og skoleledere, som her vil måtte stå til tjeneste med opplysninger. Det er allerede endel av de unge som har tatt fatt, men altfor mange går ennå og venter på at noe skal skje. Det skjer imidlertid intet annet enn at de risikerer å bli akterutseilt, og at de en vakker dag er for gamle til å ta fatt på et faglig yrke.

Derfor: Gå på! Verden er stor. Gjennom de harde prøvelser og mishandlinger er sinnet blitt så herdet, at de unge også må tåle ennå en ekstra påkjenning, nye savn og nye ofre. Men de skaper framtid, og vær forvisset: Framtiden er vår.

en kom vi i forbind. med en gammel indianer som viste oss en veg gjennom jungelen, og nettopp den vegen førte til våre ønskers mål, en palme- lund. En mannvond tiger — jaguar — hadde riktignok sin rutemessige passasje der, men den hadde nylig vært der, og det ville ta to til tre uker før den kom igjen.

Vel, vi kom uforstyrret fram til palmene, men manglet de innfødtes evne til å klatre i den slags flaggstenger. Vi returnerte derfor tomhendt, men gjorde utfarten om i gjen, utrustet med øks, spottet i nevene og hugg så flisene spratt.

Men med ett hørte vi tigersen! Den brummet og brølte så det gikk oss til marg og ben. Haugesund og Falun var allerede på vill flukt. Selv var jeg da som nå liten og låghalt, og hadde alle sjanser til å bli fordøyet til dekning og frelse for mine forløpere. Tanken på motstand eksisterte i øyeblikket ikke mer i min barm enn hos Berggrav i 1940! Jeg kastet derfor øksen, glemte min låghalte fot — og det utrolige hendte at jeg nesten innhentet kameratene mine.

Under den ville flukten var det vi igjen møtte den gamle indianeren. Vi var så anpunstne at vi vanskelig kunne snakke — i tillegg til språkvanske- ne. Men alle ord var overflødige. Han forstod situasjonen, og beroliget oss med at det hverken var løve eller tiger som hadde skremt oss, men bare en storbrøler av en liten apekatt, — av arten mycetes. Den skremmer men- nesker og dyr med sin forbløffende etterlikning av løvens brøl. Selv er den liten og kraftløs — og lodden, men med et glatt ansikt. —

Indianeren fulgte oss tilbake til åstedet. Og mens bladap...., omfor- ladelse, — mens brølapen konserterte forgjeves med tilslutning av sine jungelfrender i flokkevis, fellte vi palmen og tokk med oss så mange kokos- nøtter vi orket å bære. Men det er et mysterium de lærde kaller ideasso- ciasjon at jeg skulle høre og se brøl-

Demokratiske retts- prinsipper ville få fryktelige konse- kvenser for den norske dagspresse

Redaktøren av Englands største blad er dømt til fengselsstraff og en bot på omlag 200 000 kroner, fordi han hadde skrevet nedsettende om en mann som er siktet for mord, men ennå ikke dømt.

Redaktøren har bl. a. kalt mannen for «vampyr».

Når den engelske rett har avsagt en så hard dom, er det utelukkende for å slå fast, at de demokratiske rettsbe- greper fremdeles er de rådende i England. At en siktet er å betraktes som uskyldig inntil han er dømt, selv om det er en til visshet grensende sannsynlighet for at han er skyldig.

Sammenliknet med dette eksempel fra England, får en forståelsen av hvor lite det rådende norske rettsvesen har med demokrati å gjøre.

Fra maidagene 1945 og til i dag har de norske aviser overgått hverandre i gemø- heter mot uskyldige menne- sker, som engang ikke kunne dømmes etter de tilbakevir- kende lover. Og med hensyn til de tusenvis av ulykkelige som påtalemyndigheten har klart å lage en «tiltale» mot, har de norske aviser vist en så umenneskelig og løgnaktig framferd at en savner side- stykke. Løgn, forvrengninger og sjofel tilsløsing på grunn av en i høyeste grad uhold- bar «tiltale» har vært første- side oppslag i de norske avi- ser siden «freden og friheten» kom til landet.

Hvis demokratiet skulle innføres i Norge på samme måte som i England, ville det få fryktelige økonomiske kon- sekvenser for den norske dags- presse.

apen fra Amazonas lys levende for meg ved å lese Dagbladet etter så mange år. Forskjellen er bare der at mens den gamle indianeren tok situasjonen med et overbærende smil, satte justisministeriet, statsadvokaten og riksadvokaten seg i aksjon, — og Stortinget arrangerte spørretime. Det har vel sin grunn i den vesens- forskjellige kultur i jungelen og i Norge?

Men Erling Bjørnson flyktet ikke hals over hode som vi gjorde. Han krøp heller ikke i skjul, men hevdet slektens tradisjon og svarte i all sin 80-årige velde så det ble stille i jungelen, men det vil gi gjenlyd langt inn i historien.

Ole Høyland,
fhv. jøssing

Averter
i «8. MAI»

Med saks gjennom dagspressen

Har høyre endret kurs?

I en sirkulærartikkel som Høyres Pressekontor (HP) har sendt ut til høyreavisene heter det:

«Det måtte komme et omslag i stemningen mot de tidligere NS-folk. Det er ikke synet på landssvik som har endret seg, men vi føler at et sted må straffen stanse. I dag gjelder det fremfor alt å bringe NS-folkene tilbake til normale sosiale og politiske og økonomiske forhold i samfunnet.»

«Som kjent går det meget lang tid fra dommen faller til avsoning begynner. Vi har i dag en gruppe som ble dømt til korte fengselsstraffer for den såkalte «amnestilov» trådte i kraft, og som først nå blir løslatt til soning. Vi har i disse dager hørt om en arkitekt som ble dømt til 6 måneders tvangsarbeide, for «amnestiloven» ble vedtatt. Et benådningsandragende er avslått. Det har lyktes ham å opparbeide sin arkitektpraksis igjen. Nå skal alt han har arbeidet opp, rives ned med et slag for en 6 måneders fengselsstraffs skyld.»

Det er gledelig å se at Høyres eget skredder endelig har oppdaget hvor skadelig dette «rettsoppgjør» er rent samfunnsmessig sett, for ikke å snakke om alle de andre store skader det har voldt.

Det er imidlertid dessverre ikke alle som har oppdaget skadevirkningene. Det finnes ennå grupper i folket hvor den sunde fornuft ikke får pass. En av disse grupper er drogesjåførene i Oslo.

For noen dager siden kunne Norsk Rikskringkasting rope ut over landet et drogesjåførene i Oslo ville gå til stræk fordi en tidligere NS-mann hadde fått tilbake sitt gamle arbeid som sjåfør.

Det er en skam for Norge at endel ansvarlige individers hevnbetonte hånstilling skal bli viet så stor oppmerksomhet, at den finnes verdig til å bli omtalt i Norsk Rikskringkasting. Vi går imidlertid ut fra at de ansvarlige myndigheter vet å bedømme Oslo sjåførenes aksjon på den rette måten.

Major Langeland vil bare ha Storkors-vitner.

Den 30. april skulle major Langeland møte i retten for å vitne om sin egen bok «Dømmer ikke».

Selvfølgelig nektet han det. Og i et brev til anstaltsmakeriets «setteriksadvokat» har han gjort oppmerksom på, at hvis man vil ham noe, får snakthaverne reise tiltale mot ham. Han kverer seg med andre ord — slått.

I et intervju som (HP) har hatt med majoren uttaler han, at hvis saken kommer opp for retten, vil det bli en av de «store saker».

I første omgang kommer jeg til å innkalle vitner med Storkorsset av St. Olav, som f. eks. biskop Berggrav og forhenværende høyesterettsjustitiarius Paal Berg.

I den nye boken min som jeg kaller «For at de ikke skal dømmes» behandler jeg først og fremst reaksjonen på min første bok, og så går jeg nye inn på spørsmålet om Norge var i krig med Tyskland etter 10. juni 1940.

Skulle jeg være så heldig at det ble reist tiltale mot meg, kommer jeg ikke til å møte med forsvarer. Jeg vil benytte den adgang jeg har til selv å eksaminere vitnene.»

Vi har all grunn til å imøtese major Langelands motige kamp mot lønnsbugen og uretten med spenning.

Det skal også bli interessant å se hvordan de ordensprydede herrer vil reagere overfor majorens skarpskoddede spørsmål. Vi formoder at hverken Berggrav eller Paal Berg liker den utviklingen saken har tatt, og de har all grunn til å tro at overfor Langeland vil det ikke tjene til noe å ta med seg skrinet med den «dobbelte bunn».

Forøvrig begynner det mere og mere å bli en folkemening, at de siste dagers hellige bar stridskrone og det øvrige utstyr tilbake til den glade giver.

Dokumenter forsvinner under etterforskningen i «landssvik»-saker.

Direktør Lorentz Vogt er utværet i sin kamp for rett og samsbær. I sin siste artikkel i «Tønsberg Blad» behandler han en dom som nylig er blitt avsagt i Drammens byrett.

Under sakens behandling ble det av tiltalte opplyst at det var forsvunnet en rekke dokumenter som hadde stor betydning for ham.

I domspremissene blir det også fastslått «at ut fra erfaring fra andre landssviksaker, dessverre ikke kan anse det for utehukket at viktige papirer er forsvunnet under etterforskningen.»

Om dette skriver Vogt:

«Det går stadig rykter om at der forsvinner dokumenter under etterforskningen. Det er meget vanskelig å kontrollere sådanne — så meget mere som en beskyldning i så henseende er en gravetradisjon injurie, som kan ha betydelige konsekvenser for dem, som framsetter den. Der har derfor heller ikke tidligere vært anledning til å skrive om saken.»

Hva overfor er slett er imidlertid fra en dom. Domstolen «har erfaring» fra saker, som gjør at den ikke kan anse det for utehukket at viktige papirer forsvinner. Det er selvsagt, at en ansvarlig domstol ikke framkommer med en så alvorlig uttalelse uten at den har pålitelig materiale å bygge på. Det må være likeså selvsagt, at riksdoktoraten ikke kan overse en sådan uttalelse, men at han hos Drammens byrett innhenter en nærmere redegjørelse for de landssviksaker, hvor fra retten har sin erfaring. De saker er kommet offentlig fram, er det også nødvendig at det gies en offentlig redegjørelse til allmenhetens beroligelse eller til opprekkning.»

Umorel.

Forfatteren Alf Larsen har i «Spektrum» sunget ut om sine kolleger i forfatterverdenen d.v.s. den lille norske forfatterverden. Vi tillater oss å gjengi en liten smakebit til etterranke:

Den norske forfatterverden er nå så gammel at den helt har antatt et korrupt vennsamfunns karakter — og ennå ikke så gammel at alderens bitre safter har begynt å innføre distance mellom menneskene igjen. Den befinner seg i et for de fleste litteraturer karakteristisk mellomstadium, en slags slyngeladder da «kameratskapet» er den høyeste form for moral, som bekjent den mest umoralske av all moral.

Averter

Statskirken holdning til „rettsoppgjøret“ får følger.

Vi offentliggjør her den skrivelse lensmann Karl Bjørnstad sendte soknepresten i Hurdal den 25. april, da han meldte seg ut av statskirken.

Under henvisning til P. Harsems bok: «Utrolig, men sant», tillater jeg meg herved — etter moden overveielse — å melde meg ut av Statskirken. Jeg viser også til major Langelands bok: «Dømmer ikke». Jeg har først nå lest biskop Berggravs brosjyre: «Folkedommen over NS», og synes det ikke er noe rart at vi på Ilebu ble behandlet av «bermen» blant vaktmannskapene som skjedd, all den den stund at Kirkens første mann kan skrive et slikt hatefullt produkt som «Folkedommen». Kfr. Marta Steinsviks bok: «Frimodige yringer».

Jeg er nå heller ikke forbauset over Hjemmefrontens maktaibruk i 1945, etter å ha lest biskopens hatefulle bok. At han ved den har representert «mannen med høven» er jeg ikke i tvil om! — Ja, egentlig synes jeg det er rart at jeg kom ut av Ilebu i live! Jeg tilføyer at biskop Berggrav har giftet oss og har døpt 2 av våre eldste barn. Jeg er gla for at denne «Guds mann» ikke mere skal berøre mitt, mine barn og barnebrans hoder! — Det burde være enhver prest og dommers plikt å skaffe seg Harsems bok: «Utrolig, men sant». — Ja, hvert hjem burde eie den!

Jeg er heller ikke nå lenger forbauset over at vi lensmenn og politifolk ikke får igjen noen off. stilling, tross vi ikke er tredømt sådan. Jeg er heller ikke lenger forbauset over — på grunn av ovennevnte lektyre og pressens stilling — at vi ikke får svar på søknader til stillinger i private bedrifter, o.l. når man ser Kirkens holdning. Jeg ser bort fra de få unntakelser som sokneprest Paulsen, biskop Schjelderup og sokneprest Ljøstveit.

Jeg tilføyer at jeg i sin tid ble ansatt som Norges yngste fastl. u.offiser og i 1923 som Norges yngste lensmann. Jeg har hele tiden hatt rent rulleblad som off. tjenestemann — inntil jeg i 1945 ble arrestert som «landssvik» — sikkert med Kirkens velsignelse og Amen!

I hvert fall gir Oslo-bisken beviser. Prestenes negative holdning til dette «rettsoppgjør» likeså. Se Harsems bok om endel navngitte fengselspresters opptreden. Bibelen og kjærlighetens evangelium burde etterleves av Statskirkeprestene, men da viser 1949 år etter Kristi fødsel, at de ikke er kommet lenger enn på Josa tid, for prestene vet da vel at mange familier lider nød, folk er kastet ut av sine leiligheter, ekteskaper oppløses, barn blir bortsatt, tusenvis har mistet sine stillinger og sitt levebrød og lever på fortvilelsens rand. Mange har begått selvmord i og utenfor fengslene og fangeleirer og flere kommer til å gjøre det! — Norges mange jurister lever høyt på elendigheten og ribber folk til skinnen. Dommenes dommer etter ulovlige anordninger og lover som er laget i England i det skjulte og gir lovene tilbakevirkende kraft, tross grunnlovens klare ord. Juristenes «far» professor Scheie, sier at slik rettsløsheit har Norge aldri opplevet. En høg sveitsisk professor og jurist sier det

samme, nemlig at prgr. 86 i strfl. ikke kan gjøres gjeldende for NS. P. Harsem klarlegger det ulovlige i de fleste dommer i sin bok: «Utrolig, men sant». Etter gjennomlesning av boken, har jeg liten respekt for retten. — Likeså for Statskirken.

I de 27 år jeg har vært politi og lensmann, hadde jeg stor respekt for Høyesterett, men det har jeg ikke lenger. Men mine barn og barnebarn skal få et eksemplar av «Utrolig, men sant», «Dømmer ikke» m. fl. og ikke å forglemme «Folkedommen».

Jeg ber om bekræftelse for at utmeldelsen er i orden. Duplikat av nærværende skrivelse er sendt Oslo biskop.

Zerbødigt

Karl Bjørnstad.

Fhv. lensmann i Hurdal og Feiring.

*

Som etterskrift på min utmelding av statskirken vil jeg tilføye, at Berggrav også ville forfølgge oss tidl. NS etter vår død, idet han har gjort henvendelse til Kirkedep. og fått stadfestet at familien ikke skulle få sette gravstøtter på våre graver. Noen større hjerteråhet kan man vanskelig tenke at et menneske kan besitte. — Bestemmelsen skal dog nå være opphevet og gjaldt bare Oslo bisped. Jeg viser også til «Utrolig, men sant» om at Berggrav var tiltenkt krigsfortjenestemedaljen for innsats for tyskerne april 1940. Som man ser av boken har ing. Otto Berggrav sammen med Kronprinsens adjutant drevet profitørvirksomhet bl. a. på Sola før krigen var slutt i Norge. Den 3. som bød H. M. Kongen velkommen til Norge etter landflyktighet var en tid på Ilebu. Jeg har ikke sett noe til at disse er satt under tiltale. Slik er det å ha «Kongen til måg», som et gammelt ordspråk sier.

Jeg ber at mine to skr. ang. utmelding av statskirken blir journalisert og arkivert ved embedet. Skulle skr. komme bort på en eller annen måte, så vil jeg pålegge mine barn og barnebarn med 10 års mellomvær å forvise seg om at skriften ikke forgår. Jeg har nemlig flere duplikater av skr. med evigvarende skrift.

Karl Bjørnstad.

I dag skal vi til avveksling gjengi en uttalelse av sannhetssøkeren Scharffenberg (Morgenbladet 21. april 1949):

«Min tenkning har ikke ført lenger enn til dyp skepsis overfor muligheten av sannhets erkjennelse og til vid toleranse overfor alle selvstendig og redelig søkende mennesker hvilket standpunkt de enn kommer til. Det som veier, er ikke meninger eller tro, men sinnets renhet, godhet og troskap».

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeide eller når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

Gjennom «8. MAI» rekker De et stort og allsidig publikum.

Annonseprisen er 1,50 kroner pr. korpuslinje.

LITT LIVSHISTORIE OG MERE

V. ARTIKKEL

Det er for megen kraft i vår luft og budet om sommer og alle de håp dette fyller det forpinte sinn der lider og der urettferdigheten fremdeles ligger gjemt i mørke — til, at jeg kan innstille med å sende ut de solglimt mine artikler har gitt de mange ulykkelige. Daglig får jeg brev om hvor godt de gjør, de er for mange som manna engang var for de som vandret og hungret.

Og som begivenhetene utvikler seg, og makthaverne fremdeles er tause, er det ingen grunn til å legge ned våpnene — aller minst for en aldrende synder, som daglig sitter og venter på «rettferdigheten», d. v. s.: atter låst inne, fjernet fra forkynnelsens frihet. Og sannelig her er grunn nok til fortsatt kamp for vår ære og rett. Det er nok langt igjen før dagens ledende menn med sine organer — når den kulturens høyde som ber om tilgivelse for de slag og ulykker de gav og skapte under krigsårenes narkose. Nå skal de straffebestemmelser denne ånd skapte, og som i dag ligger folket fjernere enn noen sinne — fullbyrdes. Eller: Byder gjenvalget varsomhet?

Om demokratiets rettferdighet skrev professor Hallesby i 1928 i sin meget omtalte bok «Den Kristelige Sædelære»:

«Demokratiet er nå som i oldtiden blitt sitt eget vrengebilde: Demagogiet, som er statsmaktens polære motsetning» «som i forblindet nasjonalfølelse lar seg forlede til å utføre folkesynder, som før eller senere kommer tilbake med straff over dets hode.»

Men som sagt, det skal stor kulturgave til å innse sine feil, større enn det vi kan vente nå. Det ser vi! Om enn det finnes enkelte innen sytemet som klart skuer hvilket folkebedrag det hele er.

Et svensk blad, som har inn tatt et utdrag av mine artikler i «8. Mai», spør — i forferdelse — hvilke store synder jeg har begått, som ble «dømt» så hårdt. Kort vil jeg fortelle: Jeg gikk inn i et legalt parti — Nasjonal Samling, NS, høsten 1940, etter at regjeringen og kongen var flyktet og etter at et overveiende flertall av stortingets medlemmer hadde henstilt til kongen om å abdisere, for derved å kunne bevare stortingets og dets innflytelse under okkupasjonen.

Hele Norge lå maktesløs i tyskernes hender. Hjelpen fra England var en saga blitt. Den norske stridsmakt kapitulerte i sin helhet den 10. juni etter høyeste ordre så det skulle være lett å forstå der over i London at hver henstilling var en plikt av nødvendighet.

Var denne anmodning blitt fulgt, denne nødvendige gestus, hadde Norges skjebne blitt en annen. Den hadde gitt fred i stedet for forfølgelse. Men skjebnen ville noe annet! Forfølgelig-

het og krenket stolthet gikk foran øyeblikkets forsakelse. For den dag kampen var slutt, ville ikke Norge ha sviktet sin tradisjon eller sin konge. Men fra denne stund, var det hatets ånd fikk sin dåp!

For meg, var også da loddet kastet. Som stortingsmann, som god nordmann var det min plikt å forsøke på å mildne og forsone, og jeg gikk inn i NS like etter.

Det er mulig enkelte så dette som en feil, men ingen som en brøde. Det kom først da den krenkede regjering lot radiobølgene brøle, og fant landssvik i å fornekte «en lovlig regjering» — som åpenbart betydde mere enn landets vel! Og da de oppdaget, at de ikke kunne «dømme» eller skape indignasjon sterkt nok, brøt de rett og slett Grunnlovens klart ord, om at ingen lov må gis tilbakevirkende kraft. Det er gangen i min «brøde» som «dømte» meg til 10 år og all annen forfølgelse. DØM SELV!

Dernest hadde jeg i blad og i tale forsøkt å føre en forsonende ånd inn i kampen. Ikke minst rettet til geistligheten! Aldri hadde jeg «angitt» noen, men derimot hjulpet mange.

Men her i landet er utallige som har fått en langt større tragisk skjebne og som må «sitte» og sitter den dag i dag. De

Av ERLING BJØRNSEN

kan ikke «dekke» seg bak en høy alder, sykeattest og et kjent og stort navn, som til slutt løste meg.

Det som holdt motet oppe hos oss som «satt», det var tankene på de der hjemme — hustru, barn, far og mor, som i ubarmhertighet ofte ble fjernet fra hjem og fratatt de nødvendige eksistensmuligheter. Hun var elsket og høyaktet før vi kom inn. Og hennes ranke gjerning alene, i ansvar og forlatthet av slektninger og «venner», er en heroisk gjerning av de største i vår historie. En gang må dette skrives, ikke alene til belysning av tidens barbarisme, men til hennes heder og ære.

Kan disse forfølgelser unnskyl des? Oppriktig talt forstår jeg ikke hvordan. Var folket besatt eller levte det i en hatefull rustilstand i denne onde og grusomme tid?

Selv det forrige storting, der jeg skulle være med, «nedanket» i farens stund — som det så poetisk heter, strødde sand på lovverket fra London, som brøt vår Grunnlovs ånd og bokstav.

Hevnen var større enn hva lovens arm kunne rekke! Men først da høyesterett, «grunnlovens vokter», legitimerte lovløsheten med et nødvendig flertall, opphørte det site håp om forfølgelsenes opphør. Vi levte i et sam-

funn, hvor makt var rett og ikke omvendt.

Visstnok har systemet tatt fra oss vår «ære og rett», men kneblet vårt sinn, vår åndelige arv, makter ingen makt! Selv vårt lille blad «8. Mai» skal her stå på skansen til tuftene brenner, og vår innflytelse på valget av årets stortingsmenn er ikke blitt mindre gjennom voldsakten av 1945!

Tenk om makthaverne av i dag hadde kommet i land i Norge sommeren 1945 med oljegrensen i sin hånd, istedenfor et skjult og blankpusset krigsvåpen. Aldri ville historiens Norge ha møtt en større jubel. Aldri ville de onde makter ha lidt et større nederlag. Det hadde vært en seier for ånd og kultur, langt større enn selve krigen.

Ikke minst ville alle vi i NS, fyllt luften med toner av jubel og glede, og i samme stund glemte den hatets stemme fra London, som bare skremte og truet. En hymne i kjærlighet og glede ville dagen blitt. I brorskapets ånd. Våre unge sønner, som lå i kamp der ute mot «faren fra øst», den fare som den hele siviliserte verden i dag har samlet seg mot, ville i stram honnør ha hevet sine faner, for Norges konge — symbolet for det frie og gamle Norge!

Men livet ville noe annet! Da disse idealistiske innstilte gutter, som hadde satt livet inn for det de trodde var til landets beste og ære, kom tilbake, ble de kastet i fengsel!

Aldri i vår histories lange liv har Norge båret en større ulykke. Selv svartedauen blekner. Det var en naturkatastrofe. Dette er et brodermord i kynisk kulde, tilsynelatende beskyttet av landets lov, mens det er det største brott på lov og rett vår historie kjenner. Hvor selve grunnlovens klare ord ble brutt for å meie ned tusener av uskyldige, som utelukkende hadde handlet i god tro og ærlig samvittighet. Fengslene fyltes, ulykken var grenseløs.

Det var hjemkomsten fra London!

Hvor lenge skal dette mareritt vare? Er ikke begeret fullt nok? Eller skal det håp slukke som vårsolen og groværet gir? Skal de beste av våre arbeidsføre kvinner og menn fremdeles vansmekte bak låste dører og piggråd, bevoktet av mindreverdige individer? Skal håpet om frihet og rettferdighet ligge glemte i politikernes hydra?

Opp med fengslenes porter — la piggrådgjerdene falle! Slipp vårsolen og rettferdigheten inn! La Norge atter innta rang og honnør blant verdens kulturstater! La den gode og sanne Kristendoms lære seire, den ånd som våre store menn plantet i den gode sjel!

Opp med fengslenes porter og vi skal forsøke å glemme og tilgi det onde, for det godest skyld.

Aulestad, den 19. april 1949.
Erling Bjørnsen.

«Kirken og landssvikerne»

Av Ivar Frihang-Osa

Vår velsignede og utrettelige talsfulle kirker, Aldri har den norske kirke tidligere vært slik konfrontert med Jesu bud og befalinger som da. Tekstene ble nok lest, men jeg undres på om ikke grunntonen i forkynnelsen mere støttet seg på Jahve enn på Faderen: «Øye for øye og tann for tann». Kjærlighetsbudet overfor «fienden» kom iallfall i bakgrunnen.

Det får nå være som det være vil med dette inntil videre. Det får bli de virkelige nøytrale historieskriverne og folkerettslærde som får behandle både kirkens stilling til krigen og «rettsoppgjøret» og de andre offentlige instansers befattning med spørsmålet. Her skal det kun være sagt, at som kristelig institusjon har kirken skuffet og skuffet stort. Det er ikke bra når kristendommens offentlige talsmenn i tinget går «mann av huse» og innfører dødsstraff. Der har vi Jahve igjen.

Men å hate dem for det? Nei. Vi kan beklage en «kirke» som ikke har likere talsmenn å sende i vel enn Nils Lavik og konsorter. Det uttrykket dekker temmelig godt for mange av oss.

Men så var det forenklingene. Jo, kirkens stilling i dag andsynes oss «landssvikerne» er den, at vi personifiserer den i dens allestedsnærværende primas, Eivind Berggrav. Og han «elsker» vi ikke nei. Men vi hater ham heller ikke. Vi forakter ham knytt og godt.

Og det kan jeg forsikre Dem om, kjære Paulsen, at så lenge «kirken»

Fort. side 12

I 1940 sa Johan Bojer sannheten om rømlingene

MEN I DAG ER HAN TAUS. Har han allikevel godtatt at det ble reist æresporter på Karl Johan da herrerne kom hjem igjen?

Den 2. oktober 1940 skrev Johan Bojer denne friske og sannhetstro anmeldelse i Norges Handels- og Sjøfartstidende av oberst Getz bok om krigen i Trøndelag.

Vi føler oss helt overbevist om at Johan Bojer mente det han dengang skrev. Men dessverre, det er lenge siden Bojer sa sin hjertens mening. Den gang han gjorde det, fant han det muligens oppørtunt. Han trodde kanskje på slagordet: «Tyskland seirer på alle fronter», og at det derfor var sikrest å sørge for en liten «livspolise» i tilfelle slagordet virkelig skulle slå til. . .

Det er lenge siden dette, og det er hendt så meget — at begivenhetene endog har gjort Johan Bojer stum. Men det er kanskje ikke opørtunt å ta bladet fra munnen i dag?

Ville det ikke være en dikters oppgave å si sannheten i dag også, selv om en i et ubevoktet øyeblikk kalte makthaverne av i dag og som rømte i 1940, med deres rette navn, så skulle da det ikke hindre en så motig mann som Johan Bojer — han som er en av våre store, å si de samme herrer og den samme offentlighet sannheten også i dag. Kom fram fra Deres skjul Johan Bojer. Si Deres hjertens mening. Si den uten omsvøp og tanke på at De muligens vil bli utskjelt av «Dagbladet», «Verdens Gang» og alle de andre. Vis at De er den samme i dag som i 1940.

Hvorfor har De vært taus i disse 4 år, Johan Bojer? Har De bare tenkt på Dem selv og hva som kunne gavne freden innen egne vegger. Vi hadde ventet av en mann som Dem — der i 1940 så så klart og så fra så tydelig — at De også nå ville si sannheten. At De reiste Dem opp og krevde rettferdighet. At De slynget ut anklage mot makthaverne i dag — som er De samme som rømte i 1940.

I 1940 skrev De: «Spørsmålet er: Når vi ikke anklager de skyldige — ser det da ikke ut som vi gjør oss til deres helere? Og helere er medforbrytere, er det ikke så?»

Skal vi oppfatte Deres taushet på den måte, at De er blitt medskyldig — en heler, Johan Bojer?

Men siden De ikke har funnet tiden inne til å si et ord til de skredmenn som har satt i gang og fremdeles holder hatets store rettskvern gående — tillater vi oss herved å offentliggjøre det De skrev — den gang De hadde mot og vilje til å si den nakne og ugjendrivelige sannhet.

I 1940 skrev Johan Bojer:

Den som vil lese sannferdige eventyr vil her finne spenende underholdning. Det er eventyr mere fantastisk, mere utrolig enn noe av H. C. Andersen eller Grimm. Og allikevel er det hele så uhyggelig sant dessverre. Og når boken hittil ikke har rusket sinnene mere opp, så er det vel fordi vi går utenom bøygen. Vi ser ikke se sannheten i øynene. Vi sysselsetter oss med alt det grufulle som skjer ute i verden, men lukker øynene for hva som gjorde at vi selv ligger der vi er.

En annen gang er det mange som sier. Bare ikke nå. Siden skal vi nok rydde opp og straffe de skyldige. Men siden, når blir det? Når det er vokset mose på forbrytelsene, så de for de fleste er glemt?

En og annen hadde jo i tide sagt fra. Men nåde ham. Men han fikk vite at han var krigshisser, militarist, nazist. Hos oss er vi ferdige med tingen når vi har fått klebet den riktige politiske merkelapp på den.

Et styre som først avrunder og siden går til krig. Hvert år ble det i lange tider sendt agenter til ekserserplassene som skulle ødelegge disiplinen. Avrustningen skulle fullbyrdes til grunnen, ikke bare materielt, men også moralsk. En general fortalte for et år siden at når han en sjelden gang viste seg på gaten i uniform, så var det mange som fulgte etter og pep.

Og etter en så grundig ødeleggelse av forsvaret går det samme styre til krig. Gis det noe eventyr som kan hamle opp mot dette?

48 dagers rekruttskole, mens våre naboland hadde det flerdobbelte. I løpet av de siste 20 år ingen regimentsamling, ingen virkelig manøvre. Ingen oberst hadde noensinne sett sitt eget regiment. Ingen av generalene hadde kommandert tropper. Under Mowinckel ble befalet redusert med 85 pst. Arme og flåte lå igjen som vrak. Og så gikk man til krig. Det samme styre som hadde ødelagt det hele gikk til krig.

Mon det har hendt noe lignende i verdenshistorien?

Vi sa jo på forhånd det ville gå som det gjorde. Men det var jo reaksjonært. Jeg ser en forfatter er ute og forklarer det slik, at det var fordi vi hadde himmelen i våre sinn. Når man tenker på forsvarsfiendene og deres agitasjon, så kan man forestille seg mange ting, men det blir ikke himmelen.

Oberst Gez forteller:

«Befestningene på Agdenes er nøkkelen til hele Trøndelag. Har en fiende satt seg fast der, vil det bli vanskelig å mobilisere for de trønderske avdelinger.» Å ja, jeg vet av selvsyn at så sent som i januar da verdenskrigen hadde vart i 4 måneder, var det ved samme festning bare mannskaper til å måke snø og

hugge ved. Ingen ved kanonene. Ikke noe luftvern, og selvsagt ikke et fly. Kommandanten sendte det ene nødop etter det annet, men fikk aldri svar. Herr Monsen, helten av det brukne gevær, satt jo stadig som forsvarsminister.

Så en dag får obersten ordre om å sende et landvernskompani av infanterister der ut. Han gjør kommanderende general oppmerksom på at dette kompaniet vil være aldeles uskikket til noe som helst alvorlig om det ikke blir sendt instruktører både for befalet og de menige. De menige er gråhårete menn som har gått en 48 dagers rekruttskole den gang Adam var smågutt. Og offiserene har heller ikke vært i trøya på aldri så mange år. De er aldeles ukjent med det som vil kreves i krig. Ingen av dem har sett en mitraljøse, ingen har kjennskap til moderne taktikk.

Kommanderende general svarer ikke.

Obersten inspiserer kompaniet og finner det vel snarere verre enn han hadde trodd. Han skriver og skriver til kommanderende general, men svaret uteblir. Inntil han får beskjed om at kompaniet skal — sendes hjem. Det behøves ingen soldater på Agdenes. Det er jo bare verdenskrig.

Jeg kjenner av erfaring til et slikt kompani fra både 1905 og 1914. Mannskapene husker ingenting mer og befalet har aldri sett tropper, de menige kaldflirer, og offiserene er i veltrede med alt og ingen kan forklare hvorfor man egentlig er her.

Jo, det ville blitt støtte for festningen.

De styrende mente vel at Agdenes, det vil si Trøndelagen, skulle man ikke forsvare.

Hvis de da i det hele mente noe som helst.

Så kommer i panikkdagene en virkelig mobilisering av oberstens regiment på Steinkjer — men da er Agdenes tatt på et sekund eller to — og Trondheim likeså.

Obersten skriver: Regimentet hadde en slags ammunisjon for en bataljon. (Men regimentet har jo tre linjebataljoner og en landverns.)

Og hva mangler man ikke av befal. Og hvorfor? Spør herr Miwinckel. Men når ble det beordret alminnelig mobilisering av denne hær, som hverken var øvd eller hadde offiserer eller det mest nødvendige utstyr. Nå skulle vår ungdom ut og slått med verdens mest øvde, best utstyrte og best førte hærmakt.

Mon Tranmæl ikke gned seg i hendene og var tilfreds?

Sjefen for kavalleriregimentet nordenfjells melder til sine overordnede at hans avdeling mangler alt som kan gjøre dem skik-

ket til å gå i felt. Hjelper ikke. De skal allikevel avsted. Nå skal karene ut og redde Norge. Og de som er skyld i at guttene våre må gå vergeløse mot en overlegen fiende, de berger seg selv i sikkerhet først til Nordland og siden til London. Og for sikkerhets skyld tar de vår gullbeholdning med. Og fra det fjerne forlanger de at vi værsgod skal være tapre og redde Norge.

Er det ikke eventyr?

Men vi skal ikke tale om det. Ilyss. Siden engang. Men ikke nå. For de fremmede kunne se vi var ket vårt linnet, og det er ikke bra. Som om ikke de fremmede i mange år har hatt god greie på hvorledes det stod til med vårt linnet.

Spørsmålet er: Når vi ikke anklager de skyldige — ser det da ikke ut som at vi gjør oss til deres helere? Og heler er medforbryter, er det ikke så?

«På vår side», sier obersten, «fantas ikke skyst, ikkø luftvernkanoner eller fly».

Men fienden var vel forsynt med alt.

Boken må leses. Den må bli folkelesning. Vi må lære å se at ulykken skyldes bare oss selv. Hvis man ikke eier indignasjon over forbryterne da er jo også ens begeistring for det positive oppbygningsarbeide temmelig verdiløs. I Frankrike setter man de skyldige for krigsrett. Vi har inntil videre utnevnt en av de verste hos oss til skoleinspektør på Hamar. Kommer de andre hjem så skal du se vi reiser dem æresporter på Karl Johan.

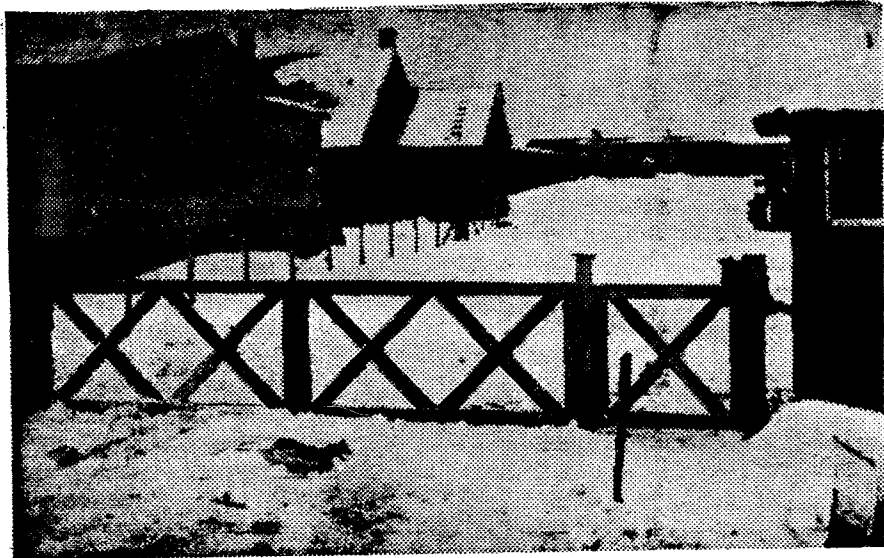
Johan Bojer

«Hvis I visste, med hvor liten forstand verden regjeres». Denne uttalelse blir tid om annen sitert i forbindelse med dagens begivenheter og tillegges den svenske statsmann Axel Oxenstjerna (1583—1654). Før vi går videre, skal vi gjøre oppmerksom på, at kilden er gal. I en portugisisk samling Bevingede ord fra 1733, opplyses det, at pave Julius den tredje (1487—1555) ga en portugisisk munk dette svar, da denne uttrykte sin medfølelse med paven, som bar ansvaret for verdensherredømmet på sin skuldre.

Vi kom til å minnes disse ord, da vi leste referatet fra Europabevegelsens delegatmøte i Church House i London 20. april. Da uttalte Winston Churchill bl. a.:

«Det gamle Europa er splittet i 20 eller flere atskilte stater, hver en økonomisk enhet, beskyttet av tollmurer og beveget med alle tenkelige våpen for å holde handelsforbindelser med sine naboer ute. Chauvinisme og militarisme trives godt i denne jordsmonn. Europa, som har vært og fremdeles kan bli det herligste og lykkeligste av alle kontinenter, er blitt ødelagt gjennom forbrytelse og dumhet, og dumhet er ofte forbrytelsenes far.»

«Lille Sibir» — Hustad konsentrasjonsleir

Inngangsporten til Hustad konsentrasjonsleir.

For noen år siden ville vi ha slått det bort, som tanker fostret i et sykt sinn — om noen hadde forutsagt, at Norge ville bli et foregangsland med hensyn til opprettelse og drift av politiske konsentrasjonsleirer.

I dag er det imidlertid ikke feberfantasier, men en forferdende virkelighet.

Etter 8. mai 1945 fikk vi i dette vårt lille land med sine 3 millioner mennesker en eller to konsentrasjonsleirer i hvert fylke. Nå er vel tallet noe

reduisert, men ennå, 4 år etter at «lov og rett», «fred og frihet» ble satt i høysetet, har vi politiske konsentrasjonsleirer hvor tusener av ulykkelige mennesker en henvist til å leve de beste år av sin tid.

Den konsentrasjonsleiren som har vært omtalt som den mest uhyggelige er leiren på Hustad i Møre og Romsdal. I folkemunnne kalles leiren «Lille Sibir». Da vi i vinter gjorde forsøk på å komme inn i leiren for å se på forholdene oppdaget vi at den ikke bar sitt navn med urette.

Innom piggråden kom vi selv sagt ikke. Det sørget vaktmester Vold for. Billedlig stod denne menneskevokter i porten med draget sverd. Han misforstod imidlertid tiden og situasjonen. Han overvurderte sin egen makt og myndighet i den grad, at han var freidig nok til å nekte oss å fotografere fra allfarvei! Vi lo, men han forstod selvsagt ikke det tragikomiske i sin opptreden. Og vi unnskylder ham, idet han formodentlig på grunn av et landgt liv som menneskevokter ikke er i stand til å forstå at det tross alt lever frie menn i dette land.

Tross alle voldske forbud vå-

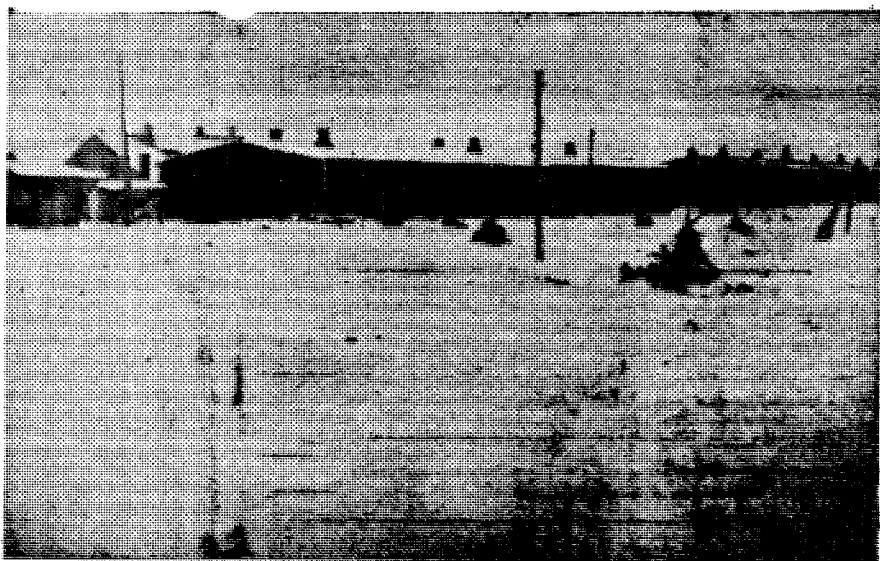
Dette er en erkjennelse fra den store krigs seierherre — fra ham, som allierte seg med selve fanden. Og når det nu er om å gjøre å komme løs fra denne omfavelse, er det ingen annen veg å gå enn selverkjennelsens. Tenk om våre hjemlige koryfeer ville ta lærdom av det og finne veg til en indre forsoning først og fremst og dernest søke å bli kvitt sine kompleksser fra eksilet?

ger vi oss til å offentliggjøre de bilder vi var i stand til å knipse. Og vi tror sikkert at våre leseres første tanker går mot Sibir, som vi har hørt så meget om og som vi har bedt Gud bevare oss fra å stifte nærmere kjennskap med når en ser disse bilder.

Det var på ingen måte noe opplyttende syn å se utover denne øde og snøklede myrstrækning, med de lange, lave og værslitte brakkene. Og bitter og sår i sinnet, ble vi ved tanken på at dette er et av de steder hvor makthavere sperrer inne egne landsmenn!

Hustad konsentrasjonsleir er en skam for landet. Og den er en skam for de «foregangsmenn» i Hustad kommune som arbeidet så iherdig for å få denne «bedrift» til kommunen. Historien vil imidlertid komme til å gi det rette bilde av «foregangsmennene» og den hatets tidsperiode de levde i. Hustad konsentrasjonsleir er en skamstøtte over dagens makthavere samt deres tro tjenere både på Hustad og andre steder i det «frie og demokratiske» Norge.

Leiren ble anlagt i 1946. Av nesten intet måtte de ulykkelige menn som ble sendt dit søke å skaffe seg tak over hodet. Og hva angår de sanitære forhold som rådet — er det helt umulig å beskrive den ansvarsløshet som ble lagt for dagen fra myndighetenes side. En manglet nær sagt alt.

Noen av fangebarakkene sett fra allfarveien. Arbeidsfeltet i forgrunnen.

Vannet som måtte hentes i et for anledningen oppkastet myrhull — var tykt og grumset av skitt og annen urenhet. Dette vann måtte så fangene lage sin mat av og bruke som drikkevann.

De hygieniske forhold var slik at fanger som nå er kommet ut helst foretrekker å tie stille når de blir spurt om hvordan det var med bad, avtrede, kløvask o.s.v.

Når det regnet, hvilket det ofte gjør på disse trakter, må fangene beskytte seg mot takdrypp ved å plasere vaskevat og andre kopper som kan skaffes i køyene og rundt om på gulvene i brakkerom.

Ved siden av alle de lidelser som fangene blir utsatt for på denne måte, blir de også holdt nede av et gammeldags og ubarmhjertig fengselsreglement, som helt til denne dag har preget livet i leiren.

Det gis ekstrastraff for den minste forseelse mot dette reglement.

Hvis noen våger seg til å ta en røyk før kl. 17, og han blir oppdaget av de nidkjære menneskevokter — får han en tur til Molde kretsfengsel på 6 døgn vann og brød — og ved gjentagelse fordobles straffen!

Hvis en kamerat blir syk og han blir innlagt på sykestuen, må en ha besøkstillatelse fra fengselslegen for å kunne besøke den syke.

«Overtredelse av denne instruks vil bli refset som andre overtredelser av reglementet og vil kunne få innflytelse på avgjørelsen av eventuelt prøveløslatelse — —»!!, het det i oppslag av 21. februar 1949. Dette oppslag gir i all sin kort-

het beviset på den ånd og tone som er rådende i Hustad konsentrasjonsleir. Det er en straffeterror i en så rendyrket form, at en må langt tilbake i tiden for å finne noe liknende. Men så er da også Hustad «omskoleringsleir» en frukt som er modnet i en lovløs tidsperiode.

Noen underholdning får fangene ikke, og ingen får ta mot andre bøker eller annet lesestoff enn det som kommandanten «di-

rektør» Enge finner for godt. Og når en nevner denne manns navn er nok sagt.

Fangene får ikke utføre noe håndarbeide i sin fritid, og hvis en fange får et brev som menneskevokterne mener er for langt, får han beskjed om at de pårørende ikke må skrive så langt og ofte. Og Gud nåde den som faller for fristelsen til å fortelle om forholdene i leiren!

Med vilje unnlater vi å komme inn på de mange begivenheter som har funnet sted i denne leir. Den dag vil nok komme da Hustad konsentrasjonsleirs historie vil bli skrevet, og hvor både «direktøren» og de andre menneskevokterne vil bli viet den oppmerksomhet de fortjener. Det er et rikholdig materiale som er samlet.

Kostbare boliger er bygget for «direktøren» og hans tjenende ånder. På dette område er det ikke knuslet med noe. Menneskevokterne er ikke beskjedne i sine krav.

Hustad konsentrasjonsleir har kostet skattyterne så store beløp, at den dagen vi offentliggjør den samlede regning vil folk tro at vi forteller eventyr, men dessverre — det er nok sant.

Dette er et lite bilde av hvordan det er i det lovpriste frie Norge anno 1949.

Lille-Sibir roper utover landet og utover verden. Er det ingen som vil høre, eller ble all menneskelighet og medfølelse drept under fylleorgiene i maidagene i 1945?

Brever til 8. Mai Forederiet

I radioen hørte vi forleden igjen det som kanskje er aller sårest for oss NS-folk, nemlig om Quislings angivelige forrederi mot sitt land. Det ble i nyhetene nevnt i forbindelse med dommen over kanselliseff Lammat, som skulle ha vært tilstede under Quislings samtale med Bormann, da invasjonen i Norge skulle ha vært planlagt.

Hver gang slike uttalelser, som man står helt maktesløse overfor, kommer fram, føles det som om det påny går hull på et hjertesår, som denne krigen og denne freden har gitt oss. Både på Quislings og egne vegne føler man trang til å rope ut et aldri. Aldri har han eller vi forrådt vårt fedreland eller villet gjøre det!

Jeg sitter og skriver disse ord på en langfredag, kanskje årets alvorligste og tyngste dag. Med angst ser jeg Norges framtid i møte, hvordan skal det gå med et folks sjel, når den ene beskylder den annen for det simpleste og gemeneste et menneske kan gjøre? Og hvor den militære seierherre er en forreder i den tapende part?

Det eneste vi kan gjøre, som løser fram, er å sende en bønn opp mot Sannhetens herre og be ham løfte på det slør som ligger over hjerte og sind i det norske folk i dag. Mitta Gur snart reise motige og sterke menn, som vil slå et slag for rettferd og sannhets sak, for kjærligheten som er blitt kaldt iblant de fleste V.

Oberst Getz beskylder fylkesmann Lindboe for å ha avlagt usannferdig vitneprov i saken mot dr. Hauffen

Hele Nord-Trøndelag er spent på om Lindboe vil eller kan renske seg

Det såkalte rettsoppgjør durer i vei, og det er meget man får oppleve. Vi skal her gi en kort omtale av en sak fra Steinkjer. Den gjelder dr. Christian Hauffen og hans frue, som ble dømt til henholdsvis 2½ års tvangsarbeide og 13000 kroner i bøtning og 1½ år og 37000 kr. i erstatning. Og dette tiltross for at domspremissene inneholder følgende bemerkninger:

«Det er på det rene at tiltalte (dr. Hauffen) benyttet sin stilling som tolk til å hjelpe en rekke personer, som på forskjellig måte var kommet i konflikt med de tyske myndigheter. Han ble på en måte statdempet mellom tyskerne og sivilbefolkningen. Han tok ofte parti — såvidt det var ham mulig — for sivilbefolkningen og framhevet hennes synsmåter overfor tyskerne og fikk ofte disse til å lempe på sine forskjellige krav. Stasjonsmester Schive, Steinkjer, har forklart at tiltalte var tolk ved 14 anledninger, der han ble avhørt og var til stor hjelp i hans vanskelige stilling. Tiltalte har forklart, og retten finner ikke grunn til å tvile på det, at han ved juletid 1942 kom i konflikt med sine tyske overordnede på grunn av hjelpen til nordmenn. Retten har inntrykk av at man trykt kunne henvende seg til ham om hjelp. Meget av det han gjorde var etter rettens oppfatning ting han kunne utføre uten særlig risiko, men han har også i en rekke tilfeller tatt atskillig risiko. Han har rådet folk i politiske saker og lovet å underrette om forløp av våpen under okkupasjonsmyndighetenes aksjon. Han har gjemt for sivile, og har også i ett tilfelle

underslått en anmeldelse mot en person for betatning med våpenopbevaring. Han har også ved noen anledninger søkt å få nordmenn som var arrestert av politiske grunner friggitt, som det synes med godt resultat.»

Så langt domspremissene. Det måtte en hel dags vitneavhøring til, som i sterke ordelag understreket den hjelp, som dr. Hauffen hadde ydet befolkningen, før man kom så langt. Men det hindret ikke at retten ga ham både fengsel og en etterrykkelig bot og erstatning. — Den av arbeiderpartiregjeringen etter krigen utnevnte fylkesmann var aktorafets kronvitne, og han sparte ikke på konfekten. Etterat dr. Hauffen i retten hadde opplyst, at fylkesmannen — han heter Lindboe og regnes for far til A-partiets Folketeaterbygning i Oslo — i april 1940 ville skyte ham og flere andre tyskvennlig innstilte personer uten at der forelå den minste antydning til noen straffbar handling, kom han med den nå så kjente bemerkning, at det var forskjell om truslen om skyting ble uttalt av en nazist eller av en god nordmann. Under rettsforhandlingene utalte herr Lindboe, at han avverget standrett som ble krevet av oberstene Wettre og Getz. Og det har satt bølger etter seg. Oberst Getz skriver i Nordtrøndelag & Inntrøndelagen 2. april:

I Deres blad for 5. da. er referert et vitneprov avgitt av fylkesmann Lindboe i en straffesak, hvori han anfører bl. a.

at «oberstene Wettre og Getz forlangte standrett», samt at han som krigsdommer, «ble sterkt kritisert både av oberst Wettre og Getz fordi han ikke ville sette standrett den gang.»

For mitt vedkommende fins det overhode ikke det minste korn av sannhet i fylkesmannens edfestede vitneprov, — hvilket i og for seg er av mindre betydning, — men da jeg antar at et vitneprov i en straffesak vel må ha en mening særlig når det avgis av en jurist, har jeg etter riksadvokatens råd meddelt domstolen at vitneprovet er uriktig, og at det samme forhold vil framgå av en politirapport ang. krigsdommer Lindboes forhold inn tatt i 1940 av riksadvokat Sund, hvilket nå blir framskaffet.

Oslo, 28. mars 1949.

O. B. Getz
oberst.

Ovenstående er av bladet forelagt for fylkesmann Lindboe som uttaler:

Hvilket pressereferat oberst Getz har lest kjenner jeg ikke til.

Jeg forklarte for retten at jeg som krigsdommer ble anmodet om å komme til oberst Wettres kvarter med uttrykkelig tilkjennegivelse av at det måtte holdes standrett over

2 militærpersoner som etter min erindring beskyldtes for desertering.

Jeg kom deropp, men fant at standrett av formelle grunner ikke kunne gjennomføres. Det var ingen tilstede som kunne bestemt forklare hvilken handling de to militærpersoner hadde foretatt og som ansåes straffbar. Oberst Wettre selv hadde personlig intet konstatert. Noen skriftlig rapport ble ikke forelagt av meg.

Jeg anbefalte obersten å få oppnevnt en krigsadvokat som kunne være ham behjelpelig med juridiske spørsmål. Fylkesmannen oppnevnte høyesterettsadvokat Asm. Schiefloe. Etter å ha gjennomgått saken, fant advokaten at det ikke fantes grunnlag for standrett.

Jeg forstod oberst Wettre slik at han hadde konferert med oberst Getz på forhånd. I alle fall sendte oberst Getz senere i 1940 til riksadvokaten en besværing over advokat Schiefloe og meg.

Det er nå 9 år siden jeg leste den besværing, men den gang oppfattet jeg besværingen slik at dette med standretten var en av ankepunktene. Riksadvokaten foreslo for justisdepartementet at intet skulle foretas i anledning besværingen. Jeg har senere intet hørt om den.

Slik står saken nå, og hele Steinkjer — ja hele Nord-Trøndelag fylke — er nå spent på hva fylkesmannen vil gjøre overfor så drøye beskyldninger som dem oberst Getz er framkommet med. Han har ihvertfall ikke styrket sin allerede sterkt sviktende popularitet i fylket med sitt prov og sitt svar i avisen. Det er nå engang litt forskjell på studentersamfunnet og det offentlige liv.

Dagbladet fortjener en hvit blomst i knoppkullet for sin konsekvente linje under «rettsoppgjøret». For selv om Lina er både enøyet og smalsporet, så er det da en linje — og bare det er litt av en prestasjon i dag når det gjelder det «strange og velfortjente» oppgjør med «landssvikerne». Den redaksjonelle isfrontkanon — «skal svart bli hvitt?» — som ble avtrykt i bladet nr. 70, var en flott og feiende gjenganger av den velkjente seiersrusmodell 1945, til trøst og vederkevelse for desillusjonerte og smalsporede jøssinger, men til frisk forargelse og sunn fornøyelse for NS-folk og andre fornuftige mennesker som har kastet skyllappene.

Det jeg imidlertid ikke kan forstå, er bladetets kullsviertro på fengselsvesenets forbindelse med en eventuell demarshering av Erling Bjørnson. Selv det kgl. justisdepartement, krigsrettsstyrets landssvikavdeling, fikk ikke anfølelser på dette punkt allerede på et forholdsvis tidlig stadium, og sendte derfor 23.1.47 ut sitt rundskriv nr. 80 — undert. Johannes Halvorsen — for å stive opp alle «provisoriske fengsler og tvangsarbeidsleirer for landssvikfanger». Heri het det blant mye annet rart: «Tjenestemennene ved de provisoriske fengsler og tvangsarbeidsleirer for landssvikfanger har et meget ansvarshullt arbeid. Det behøves i vesentlig grad av dem om det skal lykkes å nå det mål man har satt seg, nemlig gjennom straffesveinssonen å bidra til at landssvikfangerne kan tilpasse vikt demokratiske standarder. Det er en overordentlig stor

Svart og hvitt.

Av Hroar Hovden

og vanskelig oppgave som således er lagt på fengselsvesenet — kanskje den største oppgave som fengselsvesenets tjenestemenn noensinne er stillet overfor. Makter ikke fengselsvesenet å løse denne oppgave er hele rettsoppgjøret med landssvikerne forfallet og framtiden vil med god grunn føle en hard dom over de myndigheter og de tjenestemenn som i dag har ansvaret for fullbyrdelsen av de straffer som idømmes landssvikerne.

Kan man så si at den gode nordmann Halvorsen har nådd det høye mål han her har satt seg? På Dommerforeningens årsmøte i september 1947 uttalte byfogd Rivertz bl. a. (etter Aftenpostens referat), at han hadde ikke møtt én som ikke var blitt verre etter fengselsoppholdet og soningen. Landssvikerne er kommet tilbake til samfunnslivet mere forberedt enn da de sto i tiltaleboksen.

I et svar til advokat Arntsen i Aftenposten i januar i år skriver professor dr. med. Gabriel Langfeldt bl. a.: «Det framgår av h.r.advokat Arntzens innlegg den 15. da. at han har ment å gi uttrykk for at den vesentligste forutsetning for at lempninger skal kunne finne sted, er at NS-medlemmene kvittet seg med sin tidligere innstilling til nazismen. Jeg skal ikke her gå inn på det forbausende moment at h.r.advokaten, som har hatt så megen kontakt med NS-medlemmer, ikke ennå er

blitt klar over at dette nå — etterat agitasjonen har pågått med økt styrke i snart 4 år — er et fåfengt ønske.» — Etter mere enn 3 års opphold bak den demokratiske piggråd — i fem forskjellige leirer — kan jeg selv fullt ut bekrefte hva ovenstierter herrer antyder.

Å sette Erling Bjørnson i «Landssvikfengsel» av «ideologiske» grunner — og bare oppnå å gjøre ham «verre» — synes derfor å måtte bortfalle. Tilbake står da det alternativ å putte inn Aulesadshovdingen for å plage ham, men denslags motiver kan vel ikke sies å være i samsvar med de edle demokratiske og humane prinsipper som samfunnet ledes etter i dag?

Det var neppe politisk klekt som fikk de daværende seierherrer til å kaste seg over de slagne med «rettergang», fengsel og fornuftsplyndring, — og deretter samle den i store «nazihøy-skaler» for å gjøre dem til «gode samfunnsborgere»? Det var utslag av den største naivitet og dårskap å innbille seg at annerledes tenkende landsmenn kunne vinnes på den måten. Ved å tenke seg litt om — kaldt og nøkternt — vil også Dagbladet innse dette. — De daværende seierherrer burde hatt en viss eriarling for hva slike metoder fører til, — de hadde jo etter sigende selv vært utsatt for dem i okkupasjonstiden. De burde, før

de satte forfølgelsene mot landsmenn i gang, ha vært klar over at idéer som har fengst i menneskesinn, ikke lar seg henrette — eller utrydde ved hjelp av piggråd eller lignende udemokratiske argumenter. Overbevisning kan ikke «angres» på maktbud eller ved hjelp av provisoriske anordninger. Det kan kun opportunisten, idéenes snyltepakk. Bare å n d s m a k t, som er edlere og sterkere enn den som ønskes utryddet, har sjansen til å gå av med seiren. Derfor må den «omskolering» som drives med skarp-ladde børser, trusler og tøv alltid mislykkes — i dag som før og i framtiden.

Å få satt noe permanent forræderstempel på det vanlige NS-medlem, bare fordi det var nasjonalsosialist, lar seg ikke gjøre — det samme hvor mange og hvaslags skyllerbetter man enn måtte nedlate seg til å gjøre bruk av. Det blir som å skvette vann på gåsa. «Forræderstemplet» vil bli like «provisorisk» som den «anordning» man brukte som svijern. Det er flere grunner til dette. Jeg skal bare antyde et par av dem.

For det første: Etterkrigstidens maktbævere har funnet det hensiktsmessig å fortsette krigens og krigstidens demagogi ved å lansere sleivordet «nazisme», og fylle dette ordet med det mest djevelske innhold, hentet fra verdenskrigens aller mest umenneskelige grusomheter. Dette innhold har selvsagt absolutt intet å gjøre med det program og den ideologi som NS-folk bekjente seg til. — Hadde a k s e m a k-

Ukens kronikk:

Presteskapets skyld

Redaktør Kjell Steinsvik, «Romsdals Budstikke», Molde, er en mangfoldig mann. Han er som aprilværet, skiftende og uberegnelig. Men han hadde ikke vært sin ei gode mors sønn, hvis han ikke til slutt fant fram til sannhets erkjennelse.

Og det har han nå heldigvis gjort, og det på sin egen friske og aprilværbetonte måte. Han er derfor et eksempel til etterfølgelse for alle norske journalister som ennå har litt igjen av anstendighetsfølelse og ansvar.

I påskenummeret av sin avis skrev han følgende:

Kva skade siste krigen gjorde, har ein enno ikkje full oversikt over. Men som døme på kor langt ned ein har vore — sett frå kristen og kulturell synsstad — kan vi nemne at den norske kyrkja med biskopane i spissen stod samla i kravet om dødsstraff — då vi etter frigjeringa fekk landet vårt attende utan at eit skot vart losna.

Disse sannhetsord forarget prost Nils Holte, i den grad, at han opplot sin røst i Romsdal Budstikke (23. april 1949) til følgende protest:

«På prestenes vegne protesterer jeg derfor mot Deres urettferdige og tankeløse skrivelser om at prestene og biskopene samstemmig har krevet dødsstraff. Deres angrep har skadet oss i denne påsken og vil fortsatt skade oss i vårt arbeide i folkets omdømme.»

Den prestelige landsomfattende protestprotest skremte imidlertid ikke redaktør Steinsvik ut av hans nye spor. I samme nummer av avisen skriver han bl. a. følgende på lederplass:

«Når vi nevnte kirken og biskopene, var det for å markere at selv disse var så påvirket av krigspsykosen at de i 1945 var med på kravet (folkekrevet) om dødsstraff. Hvor mange protesterte? Vi skrev ikke for å hovre. Vi var nemlig dessverre selv med på det. Vi protesterte ikke. Senere, i 1946 kom vi imidlertid såpass til sund sans at vi forstod hva vi var blitt medansvarlig i. Vi innrømmer vårt feilsyn og tok sterkt avstand fra dødsstraffen — visstnok som første dagsavis her i landet.»

Prost Holte søker å motbevise en påstand vi selvsagt aldri har kommet med — at norske prester skulle ha krevet dødsstraff. Nei, det skulle bare mangle. Men de unnlot å protestere. Og det var en unnlattessynd — som er en plett på den norske kirke.

Biskopene og prestene burde være de nærmeste til å protestere mot dødsstraffen. De forholdt seg tause. Det samme gjorde de religiøse organisasjoner og storparten av folket.»

Disse nakne kjennsgjerninger vil det tross alle prestelige protester ikke lykkes å forvrengte derhen, at presteskapet ingen skyld har i at statsmord ble innført som legalisert folketilfredsstillelse i 1945.

Den som selv har opplevd å være vitne til enkelte presters opptreden og forkynnelse blant de «utstøtte og fortapte» minnes med medynk og forakt fariseerismen og usselhetens ordskvalder om dom og straff og ord som disse:

«Jeg beklager å måtte meddele dere, at ingen av dere blir en dag eldre enn dere allerede er.»

«Dere som i dag sitter her og snart skal forlate livet....»

Disse prestelige ord gav intet bud om kjærlighet, fordragelighet og rettferd. Som hjemmefrontens tro tjenere vasset de omkring i sin hatspsykose. Det var dom og fortapelse i hvert ord de nedlot seg å si til de utykelige som var falt i reveres bender.

At presteskapet i dag står seg på sitt ordensprydede bryst og i alles påsyn roper: Vi søkte da om benådning for Skancke! er ingen syndsfortættelse, — men derimot en usmakelig unnskyldning for det so inbendte. Ennå er ikke de prestelige ord glemt: «Det er bare en kristens plikt å be for en synder.»

En kristens plikt!

Prost Holtes hjertesukk om at påsken ble ødelagt for presteskapet på grunn av Steinsviks artikkel tror vi ikke. Dertil har presteskapet vist seg å være for tykkhudet til å ta seg nær av noe. Det skal således ikke lykkes — hverken for prost Holte eller andre å vri det til slik at det er andre som er skyld i prestenes dårlige omdømme ute blant folket. Prestene bærer selv skylden, idet de lot seg forlede av de onde krefter i folket.

Men når de blir konfrontert med sine synder, søker de å dekke seg bak uskyldighetens figenblad. Ja, enkelte har gått så vidt, at de har sakt å bedøve sin egen samvittighet og samtidig lure Vårherre, ved å forlange å få avgi ed med «forbehold» i «landsviksaker». Det er bare en prest som er i stand til å spekulere ut et slikt smutthull.

Og som redaktør Steinsvik sier:

«Og de som tier — samtykker. Vi kan si det ferdig dommen også rammer oss. Den rammer praktisk tatt hele folket — også kirken med biskopene i spissen. At dette faktum vil skade prestenes arbeide er vel mulig. Men vi tror åpen erkjennelse og beklagelse er fornuftigere enn forsøk på å bortforklare og «medlegge» faktiske forhold.»

Bare ved en aktiv innsats for å få opphevet loven om dødsstraffen kan kirken få vasket vekk den plett som på sett og vis kleber mere ved geistligheten enn andre grupper — fordi geistligheten burde reagere sterkere mot de nedbrytende krefter som fikk så godt spillerum i 1945-46.»

Vår mening er, at for prestene kan få den avlad de så sårt trenger, må de, uten opphold, gjøre en aktiv innsats for å få alle de tusen utykelige mennesker som i dag henseiper sitt liv i de norske konsentrasjonsleirer og fengsler ut og tilbake til samfunnet. Et samstemmig krav og forlangende om fullt amnesti, opprømming og erstatning må nå også komme fra presteskapet.

Kvilling.

Godt sagt.

Redaktør Rune Moberg i det morsomme svenske blad «Se» har vært på besøk i Tyrkia og har besøkt presidenten Ismet İnönü. Vi klipper en liten bit av hva han forteller derom:

Presidenten setter seg på ett pârlemorprytt skrivbord. Palle Melander gör kameran redo. Presidenten hoppar ner. «Ack, herr president, sa' Palle Melander, «det såg så demokratiskt ut när presidenten satt på skrivbordet.» — «Må vara», sa' presidenten. Men även i de mest demokratiska situationer vill jag gärna stå ner

DET ER 4 ÅR SIDEN -

Forts. fra 1. side.

Slik artet galskapen seg i Alesund. Hjemmefronten, med baker Walderhaug i spissen, fór som en åsgårdsreid gjennom byens gater.

Der tales og skrives inntil det vane om folkestyret

Vi har døpt vårt blad «8. Mai»

Ja, A-partiet regjerer eneveldig i kraft av en valgordning, som har gitt det flertall i stortinget uten flertall i folket. Det regjerer i sosialismens navn og har knekket all opposisjon i kraft av det fellesprogram, som den enbente blåøyethet narret inn på velgerne. Som følge av dette fortsetter den fire år lange forfølgelse av NS-folkene. Rundt regnet 20 000 av dem er idømt fengselsstraff, og av 90 800 saker er 49 200 resultert i dom og straff. Ennå i dag sitter ca. 1 700 i de beryktede konsentrasjonsleirer, på Akershus, eller i de primitive fengsler under en vakt mesters forgodtbefinnende. Men det er rundt regnet 600 000 mennesker her i landet som direkte eller indirekte er rammet av den ne blinde hevn, og dette lammer landet både moralsk og økonomisk. Følgen er at alle mennesker er misfornøyet og at alle ser i staten en fiende, en forkvakler av utviklingen, og den nye sosialisme brer seg med uhyggelig fart. Mussolini og hans korporative system har forlenget seiret her i landet, og Hitler er i ferd med å seire. Det er fasitten i dag for den som har evnen til å se — idag fire år etter den såkalte frigjøring, som lovet så meget og holdt så lite.

til marken med føtterna.»

«Et bra program, eller hur? Det finns alltför många, som inte har nått ner till marken från skrivbordet.»

En av de beryktede svenske soldater driver straffeekspedisjon.

Abonner!

I Stavanger er ca. 120,000 kroner av et bo «forvaltet» bort

Kjøpmannen er derved ute av stand til å betale «erstatningen» og Erstatningsdirektoratet slår ham konkurs. Samfundet ruinerer en mann uten at han er istand til å forhindre det. Dertil blir han satt på tvangsarbeid

I Stavanger er en av de skumleste saker i rettsoppgjørets historie i ferd med å kulminere.

Grosserer Erling Nygaard hadde en betydelig nettoformue. Boets revisor oppgir formuen pr. 1/1 1946 til kr. 156,494,34. Erstatningsdirektoratet forlanger kr. 152,500.—. Kravet i seg selv viser altså klart at rettsoppgjøret er «rimelig», ikke sant?

Nygaards store bo ble imidlertid forvaltet av en størrelse som heter o.r.sakfører Ødegård, Sandnes pr. Stavanger. Dette til tross for at der i henhold til etterfølgende anke til Høyesterett, ikke foreligger lovlig beslutning om forvaltning. Men hvordan er så boet forvaltet?

Etter status pr. 1/1 1949 er nettoformuen oppgitt til kroner 14,048,93. Det vil altså si at formuen er «forvaltet» bort, praktisk talt. Ifølge foreliggende dokumenter har kjøpmann Nygaard ingen opplysninger fått om hvor hans nettoformue har tatt veien. Erstatningsdirektoratet skal ha gitt tilsynsmann, o.r.sakfører Ødegård, sparken, det sier vel nokså meget. Men det er ikke nok. De som forvalter andres midler på vegne av Staten, må gjøre hel og full rede for seg. Offentlige hensyn krever dette.

Men følgene av at ca. 120,000 kroner later til å være forsvunnet, er at Erstatningsdirektoratet nå ikke kan få sitt «krav» dekket. Men dette pyntelige direktoratet gir ikke tapt. De forlangte Nygaard konkurs. Og denne begjæring ble tatt til følge av Stavanger skifterett 11. april 1949, og kjennelse er undertegnet av B. Dunker. Til midlertidig bobestyrer er oppnevnt o.r.sakfører Gerd Benneche, som er kriminalsjefens kone. Og ifølge herr Nygaards oppfatning er det «på ingen måte på det rene at hun er ansvarsfri med hensyn til forvaltningen.»

Skifterettens kjennelse er av kjøpmann Nygaard anket til Høyesterett ved o.r.sakfører Jon Hidle.

Vi tillater oss å gjengi denne anke i sin helhet:

ANKEN TIL HØYESTERETT

Ankende: Grosserer Erling Nygaard Holbergsgt. 14, Stavanger.
Prosessfullmektig o.r.sakfører Jon Hidle, Stavanger.
..Motpart: Nr. 1. Erling Nygaards konkursbo v/ den midlertidige bestyrer o.r.sakfører Gerd Benneche, Stavanger.
Nr. 2. Konkursadvokaten, Erstatningsdirektoratets Rogalandsavdeling, herr advokat Parr, Stavanger.

Anken gjelder kjennelse av 11. april 1949 av Stavanger skifterett med sådan slutning:

«Begjæringen om åpning av konkursbehandling i Erling Nygaards bo, tas til følge. Som midlertidig bobestyrer er beskikket o.r.sakf. Gerd Benneche.»

Den ankende mener at konkurs er Mitt åpent med rette, og påanker kjennelsen i sin helhet.

For å kunne anvende landsviklovens prg. 42, antas det at rekvirenta må godtgjøre at der foreligger beslutning om forvaltning, av rette myndighet, og at en slik beslutning er forkynt på vanlig måte. Dette fore-

ligger ikke i denne sak. Retten antas å ha tatt feil når man har oppfattet en beslutning om beslag, som en beslutning om forvaltning.

Når man har støttet seg til en påstått uttalelse av fullmektig Holst ved Erstatningsdirektoratet, om at lovlig beslutning om forvaltning er truffet, viser det seg at dette er feil.

Bevis: Skrivelse fra Holst til undertegnede av 21. d. m.

Den ankende påstår også at boet er fullt solvent. For å få dette på det rene, ble det forlangt at o.r.sakf. Ødegård, som tidligere og o.r.sakf.

Benneche, som nåværende tilsynsmann skulle bli avhørt som vitner. Det antas å være feil, at dette ikke ble tatt til følge.

I anledning boets nettoformue, vil den ankende fremholde følgende:

1. Som vedlagte utskrift viser, har boets revisorer i mars 1946 oppgitt nettoformue pr. 1. jan. 1946 til kr. 156.494,34. Dette har sikkert vært i knappest laget, men om man legger dette beløpet til grunn og trekker Erstatningsdirektoratets krav fra, til sammen kr. 152.500,00 boet likevel solvent på dette tidspunkt.

Manglende evner er vilkår for medlemskap i Norges Bondelag NS-bøndene og den store ugrasplukkingen etter «frigjøringen»

Alle de mange staute NS-bønder — ofte de ledende i sine bygder — ble ubarmhjertig kastet ut av Norges Bondelag da den såkalte «frigjøring» kom. Endel av dem endte i de politiske fangeleirer, og ennå flere ble ganske ettertrykkelig plukket for sin jordiske mammon, slik at det hemmet deres gårdsdrift og dermed matforsyningen her i landet. Når så Norges Bondelag etterhånden kom til sans og samling, skulle der finnes en utveg til å få de utstøtte tilbake til organisasjonen. Men det måtte for enhver pris ikke få utseende av noen faneflukt. Og slik hendte det da, at de fratagne uten selv å ha søkt om det mottok følgende skrivelse fra Bondelagets lokalorganisasjon:

TIL N. N.

Landsstyret i Norges Bondelag gjorde 25. mai d. å. følgende vedtak: «De som etter 9. april 1940 har vært medlem av NS eller dets organisasjoner eller søkt å bli medlem eller har vært medlem av Norges Bondesamband — og som under krigen har vist dårlig nasjonal holdning, har ikke adgang til møtene og kan ikke bli medlemmer av Bondelaget.»

Ifølge våre lister har De vært medlem av Norges Bondesamband.

Av den grunn kan De, ifølge landsstyrets vedtak, fortiden ikke bli medlem av Norges Bondelag.

Bondelaget har nedsatt en fylkesgranskingsnemnd som skal ta seg av disse spørsmål.

Den som mener han urettelig nektes medlemskap, kan klage skriftlig til bygdelagene. Klagen må være begrunnet. Laget sender klagen videre til fylkesgranskingsnemnda med sin uttalelse.

I landsstyrets retningslinjer for fylkesgranskingsnemnda heter det:

«Den som ka nlegge fram overbevisende materialer som viser at han på grunn av manglende evner, eller på ett feilaktig grunnlag er kommet inn under disse bestemmelser, må det være høve til å godta som medlem, dersom styret i det laget han tilhører går inn for det.»

Når en avgjørelse er tatt skal de ininteresserte gies beskjed skriftlig med opplysning om at avgjørelsen kan appelleres til arbeidsutvalget i Norges Bondelag.

Hvis De mener at De urettelig nektes medlemskap i Bondelaget må De altså sende skriftlig klage til bygdestyrets formann.

Klagen må være innsendt innen 14. november 1945.»

De fleste reagerte kraftig på denne henvendelse og avslog. — Vilkårene var for stramme, og de foretrakk å bli i ro på sine bruk uten å søke samkvem med de rettferdige. Andre ble uten videre og muntlig oppfordret til å melde seg inn, og uten å ane noe fulgte de denne oppfordring, men da de så senere ble kjent med vilkårene og den famøse skrivelse, sa de takk for seg og gikk sin veg.

Dette var høsten 1945, da seiersrusen ga seg de underligste utslag, men ennå 2 år senere var mentaliteten den samme, og i neste nummer skal vi fortelle nærmere om dette ved å gjengi ennå et frapperende dokument, denne gang fra Norges Bondelag til fylkessekretærene og lokallagene.

Vi skal bare bemerke, at det for tiden er nokså stusslig rundt omkring i bondelagene, og den kvalitetsmessige representasjon er ikke nettopp noe å vise fram til folk, som ikke vet at de beste av bygdens bønder sitter hjemme «på grunn av manglende evner».

2. Høyesterett har da også i sin dom, gått ut fra en nettoformue på kr. 122.454,64, hertil kommer et beløp på kr. 14.858,42. Man har da ikke tatt i betraktning reservefondens m. v. og det uttales uttrykkelig i dommen, at beløpet sikkert ikke er for høyt.

Det bemerkes at der ihvertfall i den første tid ikke ble avholdt noen registrering av tilsynsmannen. Den ankende mener derfor at der var større nettoformue pr. 1. jan. 1945, enn i 1946, og at tilsynsmannen har overtatt større formue enn sistnevnte status viser.

3. Vedlagt framlegges også status av 1. jan. 1948, hvor man nå kom ned til kr. 98.217,64.

4. Etter vedlagte brev av fru Benneche av 24. september 1948, krever hun endog betalt kr. 152.500,00 uten noe fradrag for aktiva i boet, og forutsetter at boets midler er 0.

5. Etter vedlagte status av 1. jan. 1949, er nettoformuen oppgitt til kr. 14.048,93.

6. I konkursbegjæringen er nettoformuen oppgitt til kr. 37.827,99.

Den ankende har forgjeves forsøkt å få rede på hvorledes formuen kan være skrumpet in på denne måten. Han er heller ikke klar over om der kan finnes verdier som nå ikke er medtatt.

Jeg framlegger herved følgende skrivelser i anledning dette:

1. Gjenpart av mitt brev til o.r.sakfører Ødegård av 29.9.48.

2. Svar av 30. samme måned.

3. Skrivelse fra meg til o.r.sakfører Ødegård av 1. okt. 1948.

4. Svar av 10. samme måned.

Når man tar i betraktning at der ikke foreligger lovlig forvaltningsbeslutning, og at det ble forsømt å foreta registrering, mener ankende at det må påligge tilsynsmannen en streng bevisbyrde, når de påstår at boets midler er blitt forminsknet, uten å ville redegjøre nærmere for dette.

Den ankende ønsker begge tilsynsmenn avhørt ved bevisopptagelse, for å få nøyaktig oversikt over den ting det her gjelder. Han forbeholder seg videre å avgi partsforklaring selv.

Endelig mener den ankende at det må være en feil når den ene tilsynsmannen, fru Benneche, er blitt oppnevnt som bobestyrer, til tross for at det på ingen måte er på det rene at hun er ansvarsfri med hensyn til forvaltningen.

Der vil bli nedlagt sådan påstand:

prinsipalt at begjæringen om konkursbehandlingen i Erling Nygaard's bo, ikke tas til følge, subsidiært at skifterettens kjennelse av 11. d. m. oppheves.

I begge tilfelle at den ankende tilkjennes tilstrekkelige saksomkostninger av begge parter inn solidum.

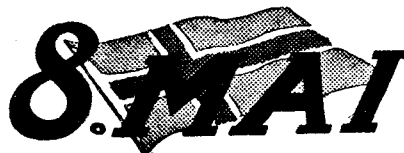
Stavanger, 22. april 1949.

Jon Hidle,
(sign.)

Vi må si at denne ankeerklæringen er et av de mest forferdende dokumenter vi har sett.

I denne sak synes det i høy grad å være påkrevet at justisministeren eller riksadvokaten griper hurtig og effektivt inn for å ordne opp borte i Stavanger.

Kjøpmann Nygaard er altså på denne måte totalt ruinert. Der til kommer at han har sonet 10 måneder av en dom på 2 år, og at han nå skal «settes inn» for å «sone» resten. At også dette skal være nødvendig er vanskelig å forstå. Det ser ut til å være straffet nok «hardt, men rettferdig», som rettsoppgjørets store profeter har fornet tidens slagord. Dette skjer altså 4 år etter freden.

er tilsalgs i

Narvesens kiosker

Neste nr. kommer 16. mai

Marcus Thrane's grav —

Forts. fra side 2.

i fengsel, er det konservative Høyre og Arbeiderpartiet sammen i voter- ingene og omfavner hverandre hjerte- lig i skjønn enighet. I dag har Arbei- derpartiet den utøvende makt og aldri har det i landets historie vært så mange politiske «forbrytere» i Norge som nå. En for landet ulykke- lig og nedverdiggende situasjon ble ut- nyttet til å forfølge en stor gruppe landsmenn. De politiske makt-havere vil til enhver tid finne smarte former til å forfølge dem de vil ha av vegen. For hundre år siden valgte makt- haverne sin måte å forfølge Marcus

Thrane. Og folket gav sitt bifall. I dag velger makt-haverne sin måte å gå fram på. Og folket gir sitt bifall. Det tok svært lang tid før Marcus Thrane fikk oppreisning, men nå begynner reaksjonen mot Stortinget av 1945 å gjøre seg sterkt gjeldende.

For det er Arbeiderpartiets store feil — og vil i sin tid bli partiets skjebne — at det ikke bare gjør de gamle politiske feil opp igjen, men de viser ennå større intoleranse og hovmod enn dem som i sin tid for- søkte å berøve Arbeiderpartiets pioner- friheten. I dag er forholdene slik i Norge at ikke bare en enkelt eller noen få må utvandre etter å være ribbet for alle eksistensmuligheter på grunn av sitt politiske syn, det er tusenvis som tvinges til å forlate fedrelandet — for å kunne leve.

Om ikke Arbeiderpartiet kan eller vil forstå noe av det Marcus Thrane's skjebne forteller, så vil vi andre lære den ting at Stortinget aldri har vært og aldri vil bli fullkomment. Vi må fortsatt protestere og protestere!

Om vi ikke mener å være noen Marcus Thrane og ha det mål å ende i serslunden på Vår Frelsers Grav- lund, så har vi av dyrekjøpt erfaring fått føle og lære at uretten trives godt i Norge i dag som for 100 år siden. Og at de som engang selv led under denne urett, synes helt å ha glemt alt den dag de selv sitter ved makten og føler seg brydd av opposi- sjon. Verden er dessverre ikke gått framover og derfor ser den ut som tilfelle er i dag. Og derfor skriver regjeringens offisielle organ slik som vi har sitert foran denne artikkel.

Men vi kan ikke innse at vi har mistet hverken vårt vett eller vår for- stand — at det hverken er toppmål av vrøvl eller forløyethet at vi tror såvel storting som folket også i fram- tiden kan komme til å endre oppfat- ninger som følge av at folket reiser seg til kamp for å få gjort gammel urett god igjen!

Marcus Thrane's minne leve!
Gammel sosialist.

BØKER

De kan bestille i «8. Mai»:

- Bjørn Vardås: De utstøtte. Pris kr. 8.00.
P. Harssem: Utrolig men sant, 2. oppl. Pris kr. 10.00.
Tillegg til 1. opplag, pris kr. 3.00.
Justus Lex: Var Norge faktisk og rettslig i krig etter 10. juni 1940? Pris kr. 4.50.
Rektor Lødrup: Læreraksjonens sanne bakgrunn. — Pris kr. 4.00.
Toralf Fanebust: Fanebustsaken som ikke tålte dagens lys. 2 hefter utk. a kr. 2.00.
Toralf Fanebust: Cocktail. Pris kr. 5.00.
Nils Vikdal: Det frie ord i en fri presse. Pris kr. 4.00.

«8. MAI»

Box 41 — Kr.sund N.

Takk

til alle som viste oss oppmerk- somhet og ydet oss hjelp ved vår reise fra Norge til Argentina.
Fru doktor Ingier.
Barna.

Husrom Oslo eller omegn.

Ber om at noen snille mennesker vil hjelpe oss til hus. Er takknemlig om det bare er et rom i Oslo eller nærhet. Har vært uten hus siden juni 1948. Vi er mann og hustru og har en snill pike på 4 år. Er begge stille og ordentlige. Ref. om ønskes.
Bill. merk. «Fast arbeide».

GÅRDSKAR

får plass straks på alm. storgård. Gjerne tidl. N.S. Henvendelse Anton Hovd, Trongssundet p.o. pr. Tr.heim.

Rettsoppgjøret og gjenreisningsprogram

fåes ved henvendelse til meg for kr. 10.—. Hele inntekten går til Sambandet for sosial oppreisning
O. Lindheim.

Gårdsgutt.

Flink og pålitelig og vant med alminnelig gårdsarbeide får plass straks eller fra 1. juni
Søknad med lønnskrav, opplysning om tidligere arbeide og mulige vitnemål, sendes

ANDERS E. NORDERHUS
Lora st. — Lesja.

HUSHJELP

får plass snarest på en større gård på Nordmøre. — Gjerne tidl. N.S. Bill. mrk. «God lønn», nr. 70.

HUSHJELP

ønskes snarest. — Henvendelse: Fru Generalkonsul Harssem, Sørkedalsveien 93, Smestad, Oslo. Telefon 69 72 24.

Dyktig kløivmester

får plass snarest. Helst kjennskap til høvleri. God lønn.
Eksp. anviser.

Gjenopptatt praksis:

Overrettssakfører

N. E. STENERSEN
Drammen

BREVVEKSLING

NS-mann og frontkjemper 30 år, høy, slank, mørkblond, ønsker brev- vekslings med kjekk og liketil ung dame. Foto ønskes og loves. Bill. mrk. «Forretningsmann, Oslo».

Bekjentskap.

Gardbruker, 48 år, NS, sonet og oppgjort, søker herved be- kjentskap med en dame i 35—40 års alderen, som føler seg hjem- løs og vennløs, og som kan ha vært Røde Kors-søster eller er frontkjemperenke. Vedkommen- de ønskes å ha litt interesse for bondeyrket.
Bill. mrk. «E. N. 1900».

Stavanger!

Av omsyn til reiseplan bes- tellinger på portretter, in- teriører, eksteriører m. v. sendt meg innen utgangen av mai mnd.
Huss Dahl, — Stavanger.

Marta Steinsviks

bøker: «De hvite ravnens broder- skap» — en samling noveller. — Utmerket kritikk, bl. a. i «Norges Kvinner», kr. 6.50, og siste opp- lag av «Frimodige Ytringer», kr. 5.00. — Kan bestilles hos «8. Mai» eller direkte fra eksp., boks 4009, Oslo.
Portofritt mot forskudd.

Grip chansen i dag!

120 kr. koster moderne LYN- KURS i engelsk, spansk og andre språk. Som reklame tilbyr vi i dag mot utklipp av denne annon- se et kurs for bare 18 kr. i 3 mnd. — en pris som knapt dekker ekspedisjonsutgiftene.

NORSK SPRAKSKOLE
Nye Teater, Oslo.

Vallak til salgs.

En lett kjørt 3 års vallak til- salgs.
Bj. Rokseth, — Frosta.

Jeg søker en dame,

25—35 år, som vil stille for en fhv. NS-mann på landet.
Bill. mrk. «Hjem», nr. 64.

Energisk og pålitelig Ungdom

søkes til landhandel. En som kan føre en mindre varetransportbåt blir foretrukket.
Søknad til ekspedisjonen, bill. mrk. «Nr. 66».

Stugujente.

Ung jente får hyggelig post på gård i Gausdal.
Eksp. anviser, eller Bill. mrk. «Gausdal», nr. 69.

Reisende eller agent

som har egen bil eller motor- sykkel søkes for salg av ameri- kansk smøreolje til gårdbrukere, verksteder, bileiere o.s.v.
Bill. mrk. «God provisjon», nr. 60

Sort og hvitt —

Forts. fra side 8

tene vunnet krigen, kunne de med like god «rett» ha lansert et lignende sleivord, f. eks. «demon-krati», og fylt dette ordet med nøyaktig det samme djevelske innhold, — og brølt det ut over massene ved hjelp av minst like store og ensrettede høytalere som dem vi har hørt over alt siden «frigjørin- gen», og sikkert også med tilsvarende «godt» resultat. Det er i denne sam- menheng bare spørsmål om hvem som har makta og kan gjøre sine syns- måter gjeldende. Det er også av denne grunn de såkalte «krigsforbrytere» all- tid og alle er å finne hos den tap- ende part, aldri hos seierherrene!

For det annet går det etter hvert opp for større og større deler av folket at NS ble utsett til å agere syn debuk- ker, mens de egentlig ansvarlige får full ansvarsfrihet. Dette er det svakste punkt i hele «rettsoppgjøret» karak- teriserer overl. Scharffenberg slik: «De som hadde det politiske ansvar går fri, mens medlemmer av NS blir straf- fet og forfulgt. Hvilken taktikk har det ikke vært å lede folkets raseri i retning av NS!» Dog: med denslags «taktikk» vinner man ikke den ende- lige seir!

Dagbladet skal ikke unødig engste seg for at svart skal bli hvitt, ei heller for at hvitt skal bli svart. Vi har nemlig noe som heter grått, — og nettopp der — i den grå masse — finner vi de aller fleste nordmenn når spørsmålet er om «holdning» i ok- kupasjonstiden — også svært mange av dem som i dag slår seg for sitt bryst og agerer «uskyldshvite». (Jfr. major Langeland.)

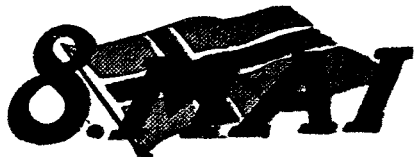
På Dommerforeningens årsmøte 1947 hevdet byfogd Didriksen at «det etter hans mening var litt av en til- feldighet på hvilken side en kom i rettsoppgjøret. Grensen mellom lands- sviker og ikke-landsviker var meget tynn, og ingen kan vel, så han, si seg fri for et svakt øyeblikk i de fem ok- kupasjonsår.» (Aft.p.)

Dagbladet lever altså ennå i den illusjon at denne meget tynne grense mellom dem som tilfel- digvis befant seg på den ene eller andre siden, skiller mellom hvit og svart, mellom «gode nordmenn» og «forrædere». Jeg er, som allerede sagt, tilbøyelig til å mene at det var så temmelig jevnt grått på begge sider av den meget tynne grensen! Det er en til visshet grensende sannsynlig- het for at denne oppfatning også blir framtidens.

Kapp, 27. mars 1949.

Hroar Hovden

ABONNER

AVERTER

Ukens

Perspektiv

Tysklands nasjonale mål

Stormaktene som seiret i den annen verdenskrig, forsøkte å administrere Tyskland i fellesskap. Det gikk ikke. De allierte ble splittet i øst—vest og Tyskland delt i to.

Denne rivalisering mellom seierherrene førte i politisk henseende til en våknende politisk aktivitet blant tyskerne. I øst arbeider kommunistene lettest. Deres parti, Enhetspartiet, er sterkt begunstiget av russerne. I vest har sosialistene vind i seilene. Deres leder, Schumacker, nytter enhver anledning til å oppnå fordeler for det tyske folk.

Tilsynelatende er således det tyske folk i dag delt politisk øst—vest. Dette er det neppe grunn til å feste seg så meget ved. Den dag det passer, er sikkert alle partier enige om en ting: at alle okkupasjonesstroker skal ut av Tyskland!

Stillingen for okkupasjonsmakten forverres stadig. Amerikanerne og engelskmennene gjør sitt beste for å vinne tyskernes gunst. Men dette håpløse forsøk lykkes selvsagt bare tilsynelatende. Det tyskerne ønsker og ser fram til, er at landet atter samles og gjenvinner sin frihet og selvstendighet. Samlingen i vest er nå ved å fullbyrdes. Den tungvinte og ganske umulige tredeling av Vest-Tyskland, mellom Frankrike, England og Amerika ble endret til en todeling, i det Frankrike fikk beholde sin egen sone. Motvillig måtte Frankrike om kort tid gi opp og gå sammen med de andre.

Men det skulle vise seg stadig vanskeligere å administrere landet. Den tyske hjemmefront var stadig på ferde.

Og den 1. juni 1948 ble alle tre okkupasjonsstater, samt Benelux-statene, enige om å etablere en tysk regjering for Vest-Tyskland.

I det år som siden er gått, er en ny forfatning utarbeidet og vedtatt i Bonn. Man ventet at den «tyske forfatningen» blir proklamert i juni. Deretter blir det valg og et parlament kommer sammen, formodentlig med sete i Bonn. Og den første «tyske» regjering etter krigen trer til.

De allierte skal ha tre høykommisærer som øverste myndighet — okkupasjonsmaktens representanter. Disse høykommisærer skal alltid ha det avgjørende ord. I realiteten blir dette et halvt koloni-selvstyre.

Noen lang levetid vil neppe denne styreform få. Den er dømt som uholdbar fra fødselen av.

Sosialdemokratenes fører, Schumacker, har allerede proklamert: Tyskland skal ikke være noen vasallstat! Og han får sikkert tilslutning på dette og

Fra vår utenlandspost --

Det er makten og ikke retten som rår i Norge, sier en norsk-amerikaner.

En innsender i «NORDISK TIDENDE» for torsdag 17.2.49 skriver:

«Enkelte av «N.T.» lesere synes å ha sine avgjorte meninger om hvorvidt Norges grunnlov er opprettholdt siden frigjøringen.

At grunnlovens å 100 fremdeles burde være på sin rette plass trodde Marta Steinsvik også den gang hun leverte manuskriptet til «Frimodige Ytringer» i etterkrigsårene. Og hun visste nok at statsmyndigheten betraktet spørsmålet «behandling av landssvikere» som ubekvem materia, så ubekvem at hun fant at presset på forleggere, bokkonsulenter, boktrykkere, jurister, doktorer og andre myndigheter, arbeidet mot boken i fødselen. Hindringer som f. eks. at forfatterinnen skulle være sinnssyk. Om det i norsk lovgivning i dag finnes noen paragrafer som forbyr sinnssyke å skrive bøker for publisering så må loven være i slett med «Bigamiloven» eller med den «provisoriske landssvikanordning» av 1944, lover som ikke kan bli grunnlovsmessige gyldige før de blir vedtatt i et nyvalgt Storting — altså i 1950.

En stor del av Norges presse var den gang imot utgivelsen av en slik bok som støttet seg til en grunnlovsparagraf. Og da «N.T.» i en leder tok samme stilling så fikk undertegnede lyst til et eksemplar da boken endelig kom ut på eget forlag i 1946 i Oslo.

Forfatterinnen, fru Steinsvik, har aldri tilhørt eller hatt noen som helst forbindelse med Nasjonal Samling (et parti som i 1933 ble fullt anerkjent i likhet med andre politiske partier). Hun avskyr disse som seg fullt bevisst arbeidet som landsforrædere. Hun finner bare ingen som helst unnskyldning for deres straff etter grunnlovstridige lover — uansett hvor praktisk disse enn kan synes å være. Kort og greit: At det fortiden (1949) er makten, ikke retten som rår i Norge. Så er det lett å forstå at denne boken ikke var velsett av statsmyndighetene.

«Frimodige ytringer om statsstyrelsen og en hvilken som helst annen gjenstand er enhver tillatt.»

Les referat fra frontaledebatten av 21. januar 1949, der en av Norges kårne — Moseid — fikk høre hva en av statsmyndighet — justisminister Gundersen — hadde å anføre til tingsmannens frimodige ytringer — altså i år — 1949!

Da folkedemokratiet og demokratiet og friheten kom til Tyskland.

«Kieler Nachrichten» (7.4.49) offentliggjorde for en tid siden en kort melding om hvordan forholdene arter seg for den del av Tyskland som befinner seg bak jernteppet. Opplysningen gjaldt byen Königsberg, som før hadde 370 000 innbyggere. Avisen vet nå å berette følgende om forholdene i byen etter at den ble okkupert av russerne:

«De russerne den 1. mai 1945 foretok en folketelling, viste det seg

liknende slagord.

Den nye tyske regjering vil etter hvert oppnå større ting, på grunn av striden mellom de store øst—vest. Deres mål vil bli full frihet og selvstendighet for Tyskland. Og denne løsning er en betingelse for Europas økonomiske og kulturelle liv.

Schjevola

at 90 000 tyskere ennå bodde i byen. I dag er det 1800—2000 igjen. Av de 90 000 fra 1945, regner en med at omlag 70 000 er død av tyfus eller hunger. 20 000 arbeidstøse menn og kvinner er sendt til Sibir.»

En organisasjon kan lamslå den frie meningsutveksling.

I Finland har det vært en ondartet typografstreik. Under streiken fikk imidlertid de sosialdemokratiske og kommunistiske avisene lov til å utkomme.

Ut fra det frie ords synspunkt, kommenterer Helsinki-bladet «Appell» streiken på følgende måte:

«Her har vi fått et alvorlig varsel om hvordan en liten gruppe av folket — bare noen få hundrede eller tusen personer, kan lamslå den politiske virksomhet og frihet i et helt land, og på den måte skape forhold og situasjoner som er de samme som råder i de folkedemokratiske land. På grunn av at vi ikke har hatt en så lamslående typografstreik på 20 år — må man dog ikke lulle seg inn i de forhåpninger at slikt noe ikke kan sees i gang nårsomhelst. For 2 år siden ble Danmarks borgerlige folkemajoritet satt ute av stand til å hevde sin mening og forsvare sitt syn i den offentlige debatt i over fire måneder. Og i våre vestlige granneland har man fått se hvordan typograforganisasjonen har benyttet seg av sin maktstilling til å stoppe aviser som dagens politiske makt-havere misliker.»

Det den finske avisen skriver — er dessverre ikke ukjent her i Norge. Men vi får imidlertid håpe at 1945-mal-mentaliteten nå har måttet vilke plassen for den sunde fornuft, og at typografene ikke lengere lar seg utnytte til å gjennomføre hevnpolitikernes aksjoner mot anderledes tenkende.

Dachau var et paradys.

sammenlignet med de nåværende russiske konsentrasjonsleirer, forteller det danske blad «Sønderjyden» i en artikkel om «Sovjets slaveleire» den 1.2.49.

Disse opplysninger om «våre allierte venner» russerne, hvis ledere ennå ikke av «demokratene» er krevt anbrakt i Nürnberg som tiltalte i verdens andre store krigsforbryterprosess, skyldes den amerikanske journalist Toni Sender, som har reist rundt for å granske denslags ting. Hun sier at det hvert år dør hundrede tusen i disse leirer. Fangene i slaveleirene arbeider daglig i 2—4 timer mere enn normal arbeidstid. Hun skriver:

«Straffen for ikke å oppfylle arbeidskravet var sulteraksjoner, fengsel og for systematisk nektelse av den foreskrevne arbeidsytelse — rettsforfølgelse med en eventuell dødsdom.»

Ja, ja, slik endte denne «Frihet for frykt og nød. Den sluttet som alt annet de store demokraters propaganda-apparat har satt i sving.

Europas siste sjanse.

Det amerikanske tidsskrift «Time» (4.4.49) har latt sin Berlin-redaktør Emmet Hughes intervju Carlo Schmidt som er den syke Schumackers nestkommanderende.

Gjennom dette intervju fikk Schmidt anledning til å si disse sannhetsord:

Kirken og landssvikerne

Forts. fra side 5.

slår ring om denne politiske værhanne, som offentlig lar seg beskyldte fra meget kompetent hold for å være en «rev», uten å turde forsøke på å renvaske seg både for det og meget annet — så lenge blir det aldri noen tilnærmelse til kirken igjen fra vår side. Ham tåler vi ikke som «kristendommens» første talsmann. Når han taler med sitt veldige ordforråd, så føles det bokstavelig talt som gudsbespottelse.

Ta for dere hans «Folkedom over NS». Les den sakte og rolig. Prøv å å tenke deg hvor mange av disse setninger Jesus kunne ha skrevet. Da først får dere fatt i Berggravs sjelelige habitus. Det er intet lystelig studium, når en har for øye at det er satt i pennen av kristendommens første talsmann i Norge.

Det var to nordmenn som arbeidet for fred og forsoning mellom England og Tyskland i 1939. Det var Eivind Berggrav og Vidkun Quisling. De samme herrer arbeidet for fred og forsoning mellom Tyskland og Norge i 1940. Begge ville de ha kongen til å abdisere. Den ene fikk «Storkors» som belønning. Den andre en «krans» av kulehull gjennom brystkassen.

Det er omlag 10 år siden Norges «erkebiskop» krabbet seg opp på kuffert-lasset i London og lot seg beskue. Dermed fikk han «verdensberømmelse» for «stor demokrat» skulle jeg anta. Alle monner drar — —

Det er denne mannen kirken må få ombyttet med en av de yngre utgaver, så finner nok de religiøst interesserte «landssvikere» veien tilbake.

Enten en liker det eller ikke, så forholder det seg slik for Europa, at Europas framtid er helt avhengig av den tyske arbeider. Ennå i dag kan ikke Russland vinne de tyske arbeidere, men allerede nå kan vesten miste dem. Om de tyske arbeidere en dag bestemmer seg for å gå fra vest til øst og så over til kommunismen, da behøver dere i Amerika og England ikke lengere å spekulere på hva den franske arbeideren vil gjøre. Da kan dere ha alle de Atlanterhavspakter som dere bare orker å underskrive. Stalin behøver heller ingen Molotov eller Vyajinskij, og Kominform behøver ikke en eneste tank. Kommunismen vil da finnes overalt.»

Den tyske sosialdemokrats uttalelse «smaker litt av utpressing», men den gir også en ubehagelig bitter smak av sannhet, sier Emmet Hughes.

«Vesten har ennå en liten nådetid til å bestemme seg i, selv om Schmidts uttalelse er riktig eller ikke. Men den har sandelig ikke lang tid på seg. Og nå må vestmaktene endelig bestemme seg for hva de vil med Tyskland, og så bør de gi dette tilkjenne på en tydelig måte. Hittil har okkupantenes tale vært stotrende stamming, uten sammenheng, uten plan og vilje», slutter Hughes.

Trykt i Nordnorgepostens Trykkeri.